

परिच्छेद एक

शोध परिचय

१. विषय परिचय

वि.स. २०१४ फागुन १६ गते गुल्मीको घामिर गा.वि.स. मा जन्मेका बमबहादुर कार्का नेपाली लोकगीतको उत्थानमा लागिपरेका एक उदाहरणीय व्यक्तित्व हुन्। विशेष गरी पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा गाइने लोकगीतहरूलाई चचामा ल्याउन कार्काको प्रयास निकै सफल देखिन्छ। लोकगीतका अनेकौं प्रकारहरूमा शब्द सङ्कलन, सयोजन र आफै गाउनु उनको विशेषता हो। बम बहादुर कार्काले एकल र सामूहिकरूपमा सङ्कलन गरिएका लोकगीतहरूमा स्वर दिएका छन्। कार्काले गाउँघरमा मेलापात, घाँसदाउरा, गाईगोठालो जाँदा देखि नै लोकगीत गुनगुनाउन थालेको पाइन्छ। औपचारिक रूपमा वि.सं. २०४३ मा लोक दोहोरीगीति एल्बम 'खोलापारी निरमाया' म्युजिक नेपालबाट रेकर्डिङ भएपछि लोक स्रष्टाका रूपमा उनी परिचित भएका हुन्। उनका हालसम्म सात दर्जन जति लोकगीति एल्बम प्रकाशनमा आएका छन्, तर ती सबै एल्बमहरू सुरक्षित छैनन्। गाइनु, छोडिनु र हराइनुका बीचमा पनि उनलाई लोकस्रष्टाका रूपमा

ख - ख ल ि क्षि त
उ न्त्र ि फ ।
ति ग्र ि ि ि क्र त उ ि
ि . . . फ त क्र उ प्र
ट के त ने व्यक्ति ि स ।
ति ग्र ग , ि . . . क्र त उ
, । फ प्रतिभा ि , ष्ट्रे अन्तराष्ट्रिय म स
प्रप , सष भ ि बे
ष्ट्रे प्र ि रु स ि ि , ट के त ति स
? न ि न्द्रे त्र ि

१.२. समस्याकथन

प्रतक्षि बरु इ
कक्ष तके
इख त हडे त्र त हडे ति त ष
स त के , व्यक्तित्वका विविध सन्दभ रु ।
रु स ? न प्रश् प्रज्ञि स नि
न ह ति रु स स ति , त के त
कृतित्वको ग्र ह ति श ति त ति
ह ति श प्र स ति प्रज्ञि स
स न ति ति प्रश् प्रज्ञि पहिल्याउने प्रस
न्द्र :-

-) ति विभिन्न न रु स ?
-) ति व्यक्तित्वका रु ?
-) ति ति स ?

१.३. शोधकायको उद्देश्य

ति , त के त ति प्रस
त्र ति ति देश रु न्द्र :
. ति विभिन्न सन्दभको ह
. ति व्यक्तित्व ति ति प्र
. ति ति ति श

१.४. पूर्वकायको समीक्षा

ति क्षेत्र विशिष्ट स्रष्ट ति
क्ष रु प्राज्ञिक ह न ति ति विभिन्न

- स द्वि बसि ।
मूल्याङ्कन विभिन्न त्र , दि रु - त्र
समीक्षाप्रकाशित न । महत्त्वपूर्ण उत्तरदायित्व
। सि सि सि । व के त
कृतित्वको द , शि ल इ । ति ल ।
। । । । । । । । । ।
त्र । व के त ति म ने ।
न । । द रु मि प्र :-

क) सङ्गीतश्रोता () नयाँ पत्रिका 'कहाँ हराएबम बहादुर कार्का ?'

। क्ष ल । रु रुक
ल प्रि प्रे । । ट
। प्र इ । । रु ट
ब क

ख) () साप्ताहिक पत्रिका 'बसका बेला' न त
। द्व क्ष ल व्यक्तित्वको
न । । ।
इ ल । । ।
। प्र सि क्ष । फ ल म
त । । । : ।
न सि प्र सि

ग) ल गोरखापत्र

(www.egorkhapatra.org.np/gopa.detail.php?article_id=55197&cat_id=22)

स प्र सि 'जमेका जोडी' ।
। चर्चित । सि
। क्षेत्र । ल । सि

घ) १ () गुल्मी न्यूज डककम 'भावुक बम बहादुर'
 । स । त्र । ऋ चिदीचौरमा
 क स्रष्टासम्मान न । ऋ । । ।
 प्रि 'डाँडेको देउरालो...'
 । प्र इ ।
 स । क क्ष । ल ।

ङ) . . (२०६२) मन्दिरको देशमा लोकसंगीतको फूलवारी । ऋ 'नेपाली
 संगीत साधकहरु' । ऋ न
 त ष रु ङ । । ल
 । । । । ङ ।
 इ ङ । : त्र । य
 , त के त कृतित्वको । श प्र ।

१.५. शोधकायको औचित्य, महत्त्व र उपयोगिता

। । रु । न ।
 । त्र । । ल ङ
 इ स । सङ्ख्यात्मक रु रु इ
 । रु प्रकारत्मक । । ।
 ङ । , व्यक्तित्वका सन्दभ रु कृतित्वको ङ न्द्र
 ङ । श । । । न
 ज स । ङ औचित्य
 त्र ङ । श । ।
 त । प्रि । प्रे । ल महत्त्व प्रष्टिन्छ
 ङ इ । फ स रु । स्रष्ट ।

६ , न इ ि
 १ क्षेत्र ः ६ सु ग्रं रु य
 न सकिन्छ म १ लोकसष्टाका प्राजिक न ि
 ि ३ स्थिरात प्रस्तुत ि
 व के त ि त सम्बन्धित स प्राजिक थ
 क्षेत्रमा ६ ि ३ निर्मितत त्र औचित्य, महत्त्व
 ि स षे न

१.६. शोध कायको सीमाङ्कन

ि व्यक्तित्वका विविधपाटा रु ६
 ि त द इ ि ि ल रु
 सवक्षण १ सिद्धान्तमा रु ि ३ १ परिचयात्मक १
 ि प्र ि : , व्यक्तित्वका म
 ि त रु त्र इ ि

१.७. शोधविधि

प्रस्तुत प्र न व से , स जर्जा ि
 ि स म ने - स व के रु, शोधनिदशक,
 प्र ६ , ि ि ज रु १ ि ि रु ३
 , ि , अन्तक्रिया न प्राप्त , व के त कृतित्वका
 म ने ग्रं इ ि ३ ि स ६ ,
 म न ल रु पत्रपत्रिकामा ि ग्रं ि
 प्र ि प्र स ि ि : स क्षेत्र ि ि
 प्र १ ३ ग्रं इ , ि ३ त्र १

१.८. शोधपत्रकोरूपरेखा

प्रस्तुत त्र सन्तुलित, व से इ ि इ प्रस्तुत
त्र रु ि ि च , रु ि ि :

- १) परिच्छेद एक - शोधपरिचय
- २) परिच्छेद दुई - बम बहादुर काकाको जीवनी
- ३) परिच्छेद तीन - बम बहादुर काकाको व्यक्तित्व
- ४) परिच्छेद चार - बम बहादुर काकाद्वारा सङ्कलन एवम् गायन गरिएका लोकगीतको
अध्ययन
- ५) परिच्छेद पाँच - निष्कर्ष तथा उपसंहार

क परिच्छेदका तिरिक्त त्र न्त सन्दभ ग्रं ि ि ि
ि

दोस्रो परिच्छेद

बम बहादुर कार्काको जीवनी

२.१ जन्म र जन्मस्थान

बम बहादुर कार्काको जन्म १९५५ सालको चैत्र महिनाको १५ गते सुदूरपश्चिम प्रदेशको कञ्चनपुर जिल्लाको कञ्चनपुर नगरपालिकामा भएको थियो। उनको जन्मस्थान कञ्चनपुर नगरपालिकाको तम्घासदेखि ३ किलोमिटर टाढा रहेको छ। उनको बुबाको नाम रामचन्द्र कार्का र माताको नाम सुश्री देवी कार्का रहेको छ। उनको परिवारमा एक छोरा र एक छोरी छन्। उनको शिक्षा कञ्चनपुर नगरपालिकाको प्रथम माध्यमिक विद्यालयबाट सुरु भएको थियो। उनको शैक्षिक प्रयत्न, विभिन्न विद्यालयहरूमा प्रमुख पदहरूमा रहेको छ।

२.२ बाल्यकाल

बम बहादुर कार्काको बाल्यकाल कञ्चनपुर नगरपालिकामै बीताएको छ। उनको बुबाको नाम रामचन्द्र कार्का र माताको नाम सुश्री देवी कार्का रहेको छ। उनको परिवारमा एक छोरा र एक छोरी छन्। उनको शिक्षा कञ्चनपुर नगरपालिकाको प्रथम माध्यमिक विद्यालयबाट सुरु भएको थियो। उनको शैक्षिक प्रयत्न, विभिन्न विद्यालयहरूमा प्रमुख पदहरूमा रहेको छ।

\\ \ i n

प ि ि, ि, ि स रु स
 सांस्कृतिक क्र ि , ि ि स रु प्र
 ि - न : व ि मे
 : न स ल ि -
 ि ट ि ि न ि
 ल निर्दाष व अविस्मरणीय

२.३ पुर्ख्यालो र बसोबास

ि द्र ल व क्षत्रहरु पुस्तादिख ल ि .ि . . स
 न ि फ ि व ि ढ ि ि
 ि न ि श्र ि ि
 ि कान्छो न ि ष ि श्र ि न ि
 न रु ि न कान्छो श्र न
 ि न \ ि ि , \ ि ि ,
 ि, ि, , - फ ि त न ि
 ि . . ि . . त दिदीहरु
 ि ि ि फ ि ि बस ि न
 ि . . ि ढ ि सिलसिलामा ल ि
 ि ि , स
 त श स - व ि छिमेकालाई त
 त से ि ख व

२.४ शिक्षादोक्षा

क्ष निरक्षर शिक्ष स्थिति
द्वि विरु स म रु
प क्ष म वि विरु
वि शिक्ष शिक्ष म श्री ।
प्र वि दि वि ल वि कक्षासम्मको द त
त वि क्ष द वि प
वि वि वि श्री वि निम्न दि दि , ,
क्ष द त श क्ष द वि
प श्री स म दि दि वि
त वि क्ष त वि दि शिक्ष द वि प
. वि . वि वि दि वि - प
त्र ल ल वि स . वि . श्री वि
द्वि दि , वि स ल क्ष द त
वि . . . न्द्र रु म वि
द्वि द क्र स वि वि , क्र
सिद्धि वि वि क्ष व
त वि क वि दि
वि शिक्ष ल वि वि च शिक्ष वि
वि . . . त वि त ल वि वि

न वि क म ि प्र त्र स
 म द
 दि ि मि द ि म क्ष क्ष ि सांस्कृतिक
 क्र ि ि ि क्ष ि क्र , , परिस्थितसँगे ि
 ि ि पत्रपत्रिकाका रु द ि ि हिन्दी
 इग्ने ज

२.५ उपनयन एवम् व्रतबन्ध

ि व्रतबन्ध हिन्दू ि म
 फ - रु मन्त्र ि ि रु
 ि लो म त द व्र न
 ि ि ि स्वच्छन्द व प्र :
 ि ि रु स व्र न
 रु न

२.६ विवाह

ि ि न ि ि ि . .
 ल ि ल गम्भीरसिंह खत्रीको ि ि
 म रु सं ि ि . . बरभन्ज्याई
 ि ि ि स द्दे प्रे ि रु
 ि श्री न क ि कान्छी श्री
 स्त्र स म द ि ि ि त म
 ट ि श्री ि न कान्छी श्री

। । । स । । । श्री
न श्री श्री । कान्छो श्री । ।
। । । वृष्टे व । आधिक
। । । । । । । । । ।
। । । । । । काठमाडौँतिर न
रु व । । । । म त । न

२.७ सन्तान

। श्री ए । श्री ।
कान्छो श्री । । । न । श्री
। । । न
। न त । कान्छो श्री
न । न ।
। । । रु निमित्त शिक्षादाताको ।
सं प्र न । । । स म ए ।
। । । । । । । प्र व
। ए । । स्त्री । न
। । । । । । । कान्छो । चर्हा
प्र । शिक्ष । क्ष । । । । न । ।
। क्ष । क्ष । । । सं । । । न

प्रप ।
कान्छो श्री । प्रप ।
प्रप ।
कान्छो श्री । प्रप ।

२.८ पारिवारिक आर्थिक अवस्था र बसोबास

ि खी ल ल ि ि . ी
 न द ि ि ि न व ि ी
 व ि स ी
 ि ब न , ख ि ि
 , दि ि, ि क्ष , ि ,
 इ ि आर्थिक स ि न
 द ि न श्री ि ि स ी ल ि
 ि ि ि क्ष ि रु ि
 द ि ि परीक्षामा त सवच्च न ि क्षेत्रमा
 ब ी ि उ नत्र
 ि स ि कान्छी श्री ि ि
 ि स ि ि ि ि क्षेत्र
 ि ि . ि ि प्र ि ि
 इ ि आर्थिक सं रु कान्छी श्री ि त ि
 ि

ि फ त श ल व ि

छिमेकीलाई

फ ि ि इ ि
 ि ि सं ि ि
 ी ः ि

२.९ स्वास्थ्य

प्रप ी

स्थितिका न हि हृष ष नि ल ि म स्वास्थ्य
 स्थितिका न हि त्यस्तो ।
 ि ि ष = ि स्वास्थ्यका ।
 ि न ि नि ि व
 ि ि ल दलिड ि ि
 िः िः िः ि त । ि काहा ख च िः
 अ स स

२.१० पेसागत संलग्नता

व के पारिवारिक श परिपूर्तिका ि
 इ न ि म , दि ि,
 ि क्ष , ि ।, इ इ
 ि न द ि ि क ि क
 ि . . श्री ि मिडिल स । ल
 ि ि ि क्ष इ त ि ष
 क्र ि ि ि ि म स रु ।
 विज्ञान न क न ढ ि
 ि . . द ि क्ष त न ि ि
 सवच्च ढ स ि कमचारामा प्र
 ि न त , उ न्न
 ि

श्री ि प्रप ।
 प्रप ।

महत्त्वपूर्ण क्षेत्र
 खल
 शिक्षित
 क्रतु रूप
 निमित्त
 क्रतु रूप
 प्रतिभा
 प्रश्न कार्यक्रमहरू
 प्रोत्साहन
 लोकमञ्जरी
 लोकमञ्जरी
 विभिन्न
 क्र

२.१० राजनीति र संस्थागत संलग्नता

निम्न
 प्र

वि त वि स
व ल ख न

वि म लिखत न

-) सांस्कृतिक परिषद् वि - अध्यक्ष।
-) सांस्कृतिक स , वि - उ स
-) सांस्कृतिक प्र वि म क्ष केन्द्र , वि - वि
-) पश्चिमाञ्चल वि उ वि - वि
-) . . . बोडकास्टस क न - स
-) स ल वि - स
-) न स न , प - स
-) - स
-) वि - स
-) ल वि वि - स

ले वि स व वि य वि
वि निमित्त महत्त्वपूर्ण वि वि वि वि
वि न न ख क क्रि न

२.१२ भ्रमण

वि क्षेत्रका वरिष्ठ वि वि
ल वि भ वि
वि कमचारीका वि भ वि
इ निमित्त वि इ वि म
ल वि विभिन्न , त , प्रदशनीहरमा वि :

। , । स म । न
 । काहीं । से । मिल्दा द पत्रपत्रिका ह र्ना ख
 । परिस्थित प्रति । । ।
 क न न न । । रु
 प्र प्र रुचि । न । न
 न त्र ल । स ।
 स । इ । त । ।
 त के । । न ग्र । न ।
 स म, । ष, । , । ।
 ल , म , एकान्तप्रियता, न स प्रवृत्त
 विद्यमान । , । उ , स ष त । ।
 स ल स देखन्छन्।
 इ श्री ल त्र ल
 स श्री । । । प्र : । कायक्रममा
 फ , , स । न हुरुक्क
 । सम्बद्ध रु भ क्र स प्रप ।
 फ न न निमित्त न उ फ
 : । । ।

प्रप ।
 न ष

वरिष्ठ
 श्री ।

सि विविध क्र ल
ल उ क्र प्र रि रु न्त्रि नित्र
रि रि रि टो प्र अतिथि रि
क्र उ प्रतिको रि रि न
प्रष्ट न प्रतिभाहरूलाई क रि ल रि रि रि
रि प्रतिभाहरूको विभिन्न रु क्र रि
न विविध प्रसङ्गहरू रि ल रि रु स
रि न

२.१४ सम्मान तथा पुरस्कार

रि त क ट के
लु इ त्यस्ता रि प्रो रि म स रि
गरिन्छ, रि प्रे रि लो रि रि
परिचयामा रि ह, त लु इ विभिन्न
रि स म, स रि न
म प्रप विभिन्न स, प्र त्र, म त्र, त्र, ज
धन्यवादपत्र अभिनन्दनका रि प्र :-

२.१४.१ पुरस्कार (नगद, टुफा र प्रमाणपत्र सहित)

-) द न रि इो
प्रतियोगिता - प्र ()
) श्री त रि इ स द न स प्रतियोगिता -
र्दा ()

रि सङ्ग्रहालयका स प्र

वरिष्ठ इ

-) श्री त रेकर्डिंग स द न स प्रतियोगिता -
()
-) श्री त डि स द न स प्रतियोगिता -
()
-) श्री त डि स द न स प्रतियोगिता -
दा ()
-) म क क्री - म ()
-) त्र द डि उ व -
प्र ()
-) गुठद्वारा । स डि इ =
- प्रतिभा स ()
-) इ द । इ इ क्षेत्रमा = - इ स
()
-) म द डि क क्री - म
()
-) डि रु द । इ क्षेत्रमा
क्षेत्रमा = - स ()
-) रुरु क्षेत्र क्ष । द डि डि क्षेत्रको
इ इ क्ष , प्र - स
()
-) डि न इ महाविद्यालयबाट - स ()
-) डि डि इ प्रतिष्ठा - स ()
-) ट इ प्रजा प्री ष - स ()

२.१४.२ अभिनन्दन

-) त पूवाञ्चल । ि , ण , ()
-) ल । क्षेत्रीय सम्पक उ ()
-) । ि , ि ()
-) ि ने इ िद ()
-) ष ि िद , , ल ()

२.१४.३ कदरपत्र

-) ऋ ()
-) । ()
-) , ि ()
-) ि ()
-) । संस्कृतिक सम्पक उ । ()
-) कालीगण्डकी क ऋ , स इ ()
-) ऋ क न । ()
-) स्वतन्त्र उ , उ समिति ()
-) श्री द्ध ि श ने ज व स समिति, इ क्षेत्र, ल ()
-) म्याग्दी द ि ज , म्याग्दी ()
-) ष्ट्रे । प्री ष , ()
-) ि ()
-) सं त ()

२.१४.४ सम्मानपत्र

-) उ सांस्कृतिक ि ()
-) । ()
-) इ ()

-) ि ()
-) स न (ः) ()
-) इ प्र.ि . ()
-) न स क ()
-) क , ि ()
-) दि इ ()
-) ः ()
-) ि ः ि श इ त ()
-) गण्डको ः ()
-) स ि ि ि ()
-) इ (प्रबद्धेन ः) ()
-) ि ः (ष्टे ि स ः) ()
-) ि न्द्र ()
-) इ , ()
-) इ ल ल ()
-) ि ि इ प्रतिष्ठान ()
-) श्री ऋ ज, ल , ()
-) ()
-) ि इ ि , ः , ल ()
-) ष्टे प्रतिभा त ः क्रियसन ()
-) ि दिदीर्बाहिनी ि , ()
-) ल ि सम्पक ः ()

२.१४.५ प्रमाणपत्र

-) प्र ि प्रशिक्षण प्री ष ()
-) ः न्त्र ()

-) त्रीं इ ()
-) न्त्र ()
-) . . . ल सभिस, प (\)
-) स नविच, . ()
-) संस्कृतिक क्ष केन्द्र ()
-) प न प्र.ि . ()

२.१४.६ कृतज्ञता तथा धन्यवादपत्र

-) न स । इ , ष्टे समित ()
-) न .ि . ()
-) हिन्दू विद्यापीठ ।, । ()
-) । ()
-) न द्व प्र िः स , । ()
-) , । इ , । ()
-) ि ग्रयान्ड म , श्री इ ()

क ि प्रप म पुरस्कारहरु

स ि

क्षेत्रमा ि ष्टे अन्तराष्ट्रिय स

महत्त्वको

ि ि न

२.१५ जीवनका विशेष घटनावली एवम् अविस्मरणीय क्षणहरु

ि क्र स क्ष रु व व त

त स न म म व न

ि ि क्र ष्टे क्र

स्थानहरूमा क्रमसँग घटनावलीहरू
 बिबिसन क (सिफि
 हैसि) जिज
 सम्झन्छन्। नि
 गस्त ननक
 ननप्रतफिकस
 "तफिीीरु
 "फिीीीी
 "सिी"
 फिी
 फिदतीफिस
 नीीरुफिस
 नफिी
 फिफिफिटन"फि
 फित्रजश्रंरुसत्रफिनफि
 फिसरुफिफि
 फिडिफिदरुक
 सखीसमिलनेी
 नदिन्थेप्रतिकोतत्रंरु!फिफि
 फिफिफिनत्रिीरुफि
 फिफि

२.१६ लोक गीत क्षेत्रमा प्रवेश, प्रेरणा र विस्तार

प्रप ी

ल न प्र ि ि ि प्रतिको
त विभिन्न प्र ि , , सांस्कृतिक पारिवारिक ि तत्त्वहरूले
प्र ि न ल ि , ल एकान्तप्रेमी व्यक्ति
ि ि रुन प्र थ , , ,
महिलाहरूले न क क , ि
विभिन्न ि , दन्त्य ,
ट स श्रुि विभिन्न त् रु ि प्र न
इ प्रे प्र = दि ि
ि विभिन्न क्र प स्वरहरू हिङ्गे ि ग्र रु
स स ि गन्तव्य ट थ न प्रे सं
रु ि ि , विभिन्न व रु स न
न ग्र , गन्धब स रु न
भिन्नका थ क्षेत्रांतर
ि स न विस्तारलाई ि ल ि रु
दि ि ि रु ि न
ि रु ि . . ि स पराक्षा
ि ल ि ि . . "ि ि से ि
क , ि " ि
तत्पश्चात् न ि ि . ि ि .

ि ि . . िः प्र क ि क्री
 ि म ि इ
 न ि ि रु प्र ल प
 इ ि रु स ि ि म न ि . .
 . . रु ि ि प्र

२.१७ निष्कष

ि न ल ल ि ि . ि न
 ि . . ल ि ि ि
 ि ि ि रु ि ि न
 रु ि प क्ष म ि
 . . म ढ ि . . श्री ि मिडिल स ,
 ि ि ल ि ि ि क्ष इ ि ि . .
 ि म स रु ि विज्ञान न क न
 ढ ि ि . . द ि
 परीक्षाबाट त न ि ि ष ढ स
 ि ि के ङ
 न्त्र ि
 ि ि श्री ि ि न
 न ल ि पुख्यालो ि ि ि
 ि इ न स प म त
 ि प विभिन्न क्रि रु ि ल
 ि प्रति ि रुचि ख ि दि ि ि

कायक्रममा लिन्थे , , ि
 फ क्ष प्र
 ि ि प्रत्यक्ष रु व ि ि ि
 न ि ि न रु , संस्थाहरूमा
 व प्र स रु न विभिन्न ष्टे , अन्तराष्ट्रिय, क्षेत्र
 स स सांस्कृतिक ि , ि, पश्चिमाञ्चल ि उ ,
 ि, ि प्रै संस्थाहरूमा
 ि न
 क्षेत्रमा ख ि प्रप ि विभिन्न ि ल
 ि , , फ्रन , , श्री इ , ि, से , स
 ल ख रु भ ि प्र स प्राप्त पाइन्छ। प्राय चिटक्क
 ि ही, ि ि प्र रुचको ि
 त ि कि ि स भ , सांस्कृतिक क्र
 न
 ि न ल इ
 विभिन्न ि न , स रु विभिन्न स , प्र त्र,
 त्र, ज , न अभिनन्दन त्र रु प्राप्त ि
 क्षेत्रमा ि न ि ि स न ि ि ल रु
 प्र ल फ प्रे ि , ग्र ि
 विभिन्न स रु न ि रु ि ि प्र

सं चि

बम बहादुर कार्काको व्यक्तित्व

३.१ पृष्ठभूमि

व्यक्ति वि वि रु प्र वि , व्यक्ति वि वि वि व्यक्तिले व के वि व्यक्तित्वको निमाणको स ष न क्र पारिवारिक, , सांस्कृतिक, आर्थिक वि ष वि महत्त्वपूर्ण वि न वि वि शिक्षादीक्षा, र्सी , प्रतिको दृष्टिकोणले वि व के व के त निमाणमा ल ख न वि वि व्यक्तिको व के त प्र व क न वि ह वि व्यक्तित्व न वि वि क्ष ज व के त न क्ष व व्यक्तित्व व वि वि वि व्यक्तित्वलाई वि ह न वि वि वि व व वि

३.२ बाह्य व्यक्तित्व

व के रूपरङ्ग, वि प्र ह व के त वि न वि वि वि वि वि ल व के त वि प्रसन्न देखिन्छन्। वि वि न वि वि प्र वि , न , क वि वि ह व्यक्तित्वको

व (.), वि व (वि . . प्र. प्र.), .

क्ष ही त्र ही ि
 ि ि ि न ि ि ही न ही ल
 स ि " रु ि ल क "
 न ि ि उ रु प्र
 रु फ व के त प्रस्तुत

3.3 आन्तरिक व्यक्तित्व

न ि व के त व के अन्तर्निहित , स ब्र
 महत्त्वपूर्ण रु म्द न द्र, ल , न प्र न ि
 ि ि ि रु स ,
 त न षे ि : म् ि श प्र ि स
 ख ि ने ज ि
 ि ि चिन्तन न ि ि ि
 व के ि म् त व
 व ि क्ष म् स ि प्र ते रु म्
 ि क्ष प्र ते परिश्रम सांस्कृतिक प्रे , ि प्रे
 राष्ट्रप्रेम स ि ि विषयवस्तुमा
 ल व क स ष व क न , ष्ट्र
 ि उन्नति न ि, हिन्दी, इग्ने ज

श्रे ि न ष

ि इय स प्र

व्यवसायिक रू रू न
. द क्षि ङ न र्
. क्षेत्र सर्वचि
. रू स
. इ प्रि क सवचि र् उ
मन्त्रालयले न र् र् न र्
स श न्यायि
. रू अविस्मरणीय स र् र् श
. र् क्षि मिसिल र् र् क्षि र् र् र् मिसिल च र्
. त ष्ट मे न त्यस्ते र्
. र् र् क र् ल ल

३.३.३ सामाजिक व्यक्तित्व

र् व्यक्तिको म नै व्यक्तित्व त के त
. र् विभिन्न स व
त के त प्रष्टे न र् र् स स फ व
न विभिन्न स र् र् द्व अध्यक्ष, र् , र् , स स
विविध र् र् इ , स त के त
. र् र् म ख व स र्
परिषद्, र् र् क्षि, स र् स उ स , सांस्कृतिक
प्र र् र् म क्षि केन्द्र र् र् , र् उ र् उ

सदस्य, . . . ब्रोडकास्टस क प स , स ल
 ि स , न स न प स
 स ि स ल । सम्पर्क स स ग्र ।
 प त के त प्रदशन स न
 त के रु ि ल दि ि , त त्र तै
 स इक्र ग्रस ि रु ि सांस्कृतिक क्र प्रदशन स
 रु ि न त के न ि ि ि त के
 ि , त खाचन क न न ि

3.3.4 सांस्कृतिक व्यक्तित्व

ि सांस्कृतिक क्ष ि सांस्कृतिक
 स ि ि न ि न
 इ ष स ि ि ि
 न क्र , प्रत्येक हार्तितालिका
 ि दिदीर्बाहनीहरूका ि ि क्र , ि , स
 कार्यक्रमहरू श्र त्र ल ि
 ि पूर्णमासम्मका ि रु ि ने ि ि
 ि स क ि ि . . . ि ि प्रदशन
 ि ि प्रत्येक ि न ि ल ि ि सांस्कृतिक
 क्र ि वरिष्ठ रु से
 ि ि स त स ि ब

बरिष्ठ

ि सङ्ग्राहलयका स प्र

विभिन्न , विभिन्न स व ि
 स ि ि स ख ए न ।
 स म ने ख विभिन्न श ि क्ष रु
 ि म ि स रु री न
 स ि ि न न सांस्कृतिक क्ष म न
 रु क , , ि , त ,
 उ क्र ि ि सांस्कृतिक व के त प्रस्ट न

३.३.५. राजनीतिक व्यक्तित्व

ि प्रत क्ष रु ि व के त ि ि रु
 न स : ि रु न ि । ष्ट
 उ : न न ख ि ि ि ि
 ट ि । म न "
 " त । उ
 व्यवस्थालाई ि स्पष्टीकरण ि त्यस्तै - श्रि त
 ण ि " इ " ि क ि त । उ क्ष
 लिखित स्पष्टीकरण ि ि ि उ क्षेत्र ि क
 प्र ि ि ि ि ए न
 न ि न्थ

न ह
 प्रप ।

३.३.६ धार्मिक व्यक्तित्व

ि ि से स ि
 न िन ि ि ि ष
 रु ि , ि , ि स ि
 विभिन्न ि ष
 , ि , ि व्र स ति द्द
 ि शि ख त प त
 स ि क्ष त स
 ष स ि , प व ि
 ि ने ि ि व न
 ि क रु ि ि रु क्ष
 प्र प्र विविध ि ि व के त
 प्रस न

३.३.७ गायक व्यक्तित्व

ि व्यक्तित्वहरु द न परिचित व्यक्तित्व
 व के त अवस्थादेखि रु ि
 ि रु दि ि ि विभिन्न कार्यक्रममा प स
 ि स श्र ि स प्र ि
 ख , ट क थ ि रु

श्र ि प्रप ि
 प्रप ि

ि . . ि ि स ाक्ष स परीक्षा
 त त " ि ि ि , ि इ ि,
 ि ि , ि ि " स ि ि
 फ स ि रु स ि
 ि ि रु ि ि . .
 ि ि " ि ि षे ि
 क , ि ि " न ि
 न ि क ि ,
 रु स प्र , प्रस
 रु प्रसे ि रु षे व्यक्तित्वको मूल्याङ्कन
 सकिन्छ।

३.३.८ लोक गीत सङ्कलक एवम् गीतकार व्यक्तित्व

ि ि व्यक्तित्वहरूमा इ
 त के त ि ल ख ि रु क्ष प्र
 प्र ि ि ि रु ल , स , रु
 रु ि ि ि इ क्ष
 ि ि
 इ ि ि ि ि ि विभिन्न
 व , , त , प्र ि न

ि स स इ व व
 ि ि त रु ढ क ि
 त्क्ष क ि ट के त ि प्रस
 न ि ि इ ि ि : ि , , ,
 श , ि , ि , ि , व , ,
 क्षेत्र विविध रु स व व रु इ
 रु इ क्र रु ष्ट
 ि न इ इ
 त क्र व " त ि
 सर्लिपइ ढ रु ि ि त ि ि , -
 ि ि ि ि त ि इ इ
 ि ि फ सर्लिपइ ब्यागभरि ः न भिन्न ि
 ट " स ि प्र इ म व ि इ क्र त
 केटीहरसँग त रु म ि न पिटने
 ि ि ि
 ि इ ि अप्ठ्यारो टटे ि इ ि
 न प्रस ि न फ क्ष ि न ि ि
 इ रु ि ि ि म
 ि ल , ि ि रु इ
 रु विविध प्र इ ि
 इ व्यक्तित्वको रु ि ि

३.३.९ कार्यक्रम उत्पादक र सञ्चालक व्यक्तित्व

क्र त उ वि नि
 क्र त उ ट के त वि व्यक्तित्वको क्ष
 इ श्रं वि ी क् : न
 वि श्रं वि ी : सम्प्रेष्य
 न त वि वि वि वि वि
 प्र वि म उ क्षेत्रमा क्रि वि , . . . ,
 स . . स उ ख इ रु वि फ ट के त
 वि . . वि वि प्र वि वि प्र
 प्रतिभा , इ , फ फ , ी, प्रश त , , उ
 न स कार्यक्रमहरु त उ क्र रु ज
 रु प्र प्र न्दे देखिन्छन्।
 वि रु उ त ी उ वि त्र
 वि क्र न श्रं रु वि , , स न
 स ल वि वि वि से वि ल ख ह प्र
 वि इ स त्याति न वि कार्यक्रमका वि
 इ क्र वि वि
 त्यस्तै स . . इ न स इ वि क्र वि
 त उ

क्र त प्रस रु ि ि ि ।
 ि न ि सिकारुका रु से ः क्र
 त उ व्यक्तित्वका ि उ क्षेत्रका निबल क्ष न
 क्ष रु ि ि कि ि प्रत क्ष उ क्र रु ि
 उ क

३.४ बम बहादुर कार्काको जीवनी, व्यक्तित्व र लोक गीतका बीच अन्तः सम्बन्ध

क्षेत्रमा व्यक्तित्व
 त्र फ क्ष ल
 ल स न ि विभिन्न ि ि
 न ल पारिवारिक द ि ि , न ,
 , स ग ि स्थिति न रु क्र द्ध ि न -
 त ि अप्त्याराहरू ि फ विशिष्ठ त के त ।
 इ ख ि ि ल ि
 स ि ि ।
 इ प्र प्र ि न ि न
 फ त के त प्रस्तुत ि ि प्र ि
 कमचारी ि . . स द ि ब
 प्र ि कमचारीमा प्र । उ न्त्र ि
 स ि त के त ि ि ि
 ि ि . . ि फ स
 परीक्षा ि ि ि : त । ि ष्ट्र ि ि न

ि : फ रुचिका न ि प्र ि प्र ि
 ि उ क्षेत्र उ न्त्र ि
 व्यतित ि स ष्ट उ प्र इ फ
 व के त ि व ी प्रति ि रुचि ि . .
 ि ि क्र त उ रु प्र
 क्र रु ि : प्र प्र न्द्रे ि स
 परीक्षा त ि क्र त उ
 ि फ ि प्रा ि प्रप ि न ि . .
 ि ि फ स ि ि . . ी
 क्षेत्रमा ि ी ि ल ी ि प्र ल
 ब इ फ ख ि क ि ल श
 स न ी ि ल प्र व के त
 ि न रु ि ि ि प्र प्र न्द्रे क्र
 उ रु ि ि ि . . . ल .
 फ व के त प्रस्तुत
 ि इ
 ल ि त सन्तुष्टिको ी न
 त ी ब्राह्मण, क्षेत्रे न
 ल ि फ रुचिको ि क्ष स उ इ ल
 ी- रु ि न
 च ि त ी त

फ के निमाणा उतप्रेरणा देखिन्छन्। विभिन्न स ,
 म न विभिन्न गोष्ठी, उ क्षेत्रमा प्र , वरिष्ठ रु
 पि , व , पि प्री , ब इ
 ए पि त के त न
 पि श्री पि पि पि पि पि
 पारिवारिक पि पि पि ह पि पि
 पि व्यक्तित्वका विभिन्न ए त के त न
 ख च प्र पि त के त पि उ
 नत्र न्द्र पि प्र पि क्र
 त उ त के त . . . पि उ
 क्र त त रु इ फ त के त प्रष्ट्याएका
 पि पि क्षेत्रमा पि पि पि न पि न
 ष्ट्रे , अन्तराष्ट्रिय ख पि स पि वरिष्ठ
 रु पि पि पि पि पि ,
 त के त अन्तर्निहित , त के त
 पि पि पि पि पि ,
 त के त पि सम्बन्ध स पि पि
 व्यक्तित्वको पि ल पि न व्यक्तित्वको
 पि प्रतिभा

३.५ निष्कर्ष

पि पि व्यक्तित्वका विविध रु
 रु पि स कमचारीको रु
 पि पि क्षेत्रका रु क्रि त के त पि

व्यक्तित्वका ि ि ि ि ि स रुचि
 ख ि ि ि ि इ , प्र प्र
 रु रु ि ि स ट के
 ष्ट्र ि फ ध ि ि च
 ि न रु रु प्रस्तुत न
 ि इ , क्र त उ व्यक्तित्वको
 य क्षेत्र ि ष्ट्र , अन्तराष्ट्रिय ि ि ि फ
 भिन्नको श्रं भ फ ,
 स , , , रु प्रस्तुत
 विभिन्न सङ्घसंस्थाहरुमा ग ि ि ि
 ि ि ते न ि क्षेत्रमा स ि
 व्यक्तित्वका ि फ विभिन्न क्षेत्रमा फ क्ष प्र
 देखिन्छ। त क्र ि ि ि क्ष रु ि क्ष
 विद्यार्थीमा सम्बन्ध ि ि क्ष व्यक्तित्वलाई ि ि
 इ व्यक्तित्वबाट ि रु ि ि ि कमचारी
 ट के त , ट के त , ि ट के त , ि ट के त , क्र
 त उ व्यक्तित्वका क्ष रु ि क्ष ल इ
 ि रु ि

विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान्
 विश्लेषण विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान्
 इति विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान्
 निर्व्याल प्रतर्निधि रू विश्लेषण निष्कष निकाल्नु प्रस्तुत परिच्छेदको
 ख ए प्रस्तुत रू विश्लेषणले विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान्
 स्रष्ट रू विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान् विद्वान्

४.२ नेपाली लोक गीतको सैद्धान्तिक परिचय

साहित्यका विभिन्न विधाहरूमध्ये ल ख वि
 ति रू ए ी द्व व प्रि प्रत्येक
 सङ्ख्या ी न प्रारम्भ वि प्र
 वि वि न न वि वि
 न वि न युगादिखि वि श्रुि म स
 वि स वि वि ति ति साहित्यको
 वि वि वि श्रुि म वि स वि व्यक्ति वि
 वि वि अलिखित वि वि वि
 २ वि वि वि क्षत रू = त्र
 वि सङ्ख्या प्र व ए वि साहित्यमा प्र स
 वि न
 वि, ी वि क प्रचलित
 वि रू सि न प र्शि श
 स न इग्रे क (Folk Song)
 रू अत्यन्त प्रचलित प्रसिद्ध

१ खगेन्द्र, लोकवाता विज्ञान र लोक साहित्य, (वि : दि वि स प ,)
 २ ए प्र, नेपाली लोकगीतको आलोक, (वि : वि प्र ,),

साहित्यमा अभिरुचि र्दिद साहित्यलाई क्र
 ति, ग्र ति, बि प्र ति न ति
 , ग्र ति न ति न ति स
 इ बि ति रु ति नि ३
 ति स नि ४
 स ति क्रियाकलाप, ति ति न
 दि इ, रु, स, न, ति ति
 श्री बिसदिन्छन्। स पक्षभन्दा क्ष से ष न ह क्ष
 न ४ ति रु ति इ ल
 , टिका, ति ल ति रु
 ति रु न ५
 संक्षिप्ततामा ति ति क्ष ति ल, स्त्र
 न ति, ते रु क
 ति स क सकिन्छ ति
 ति रु प्रस्तुत त ट रु ति नि ति
 ति ति क ति ति क ख
 ति मिश्रित स ति न भिन्न के ति
 ति ति क स विभिन्न ति स क्ष
 ति ६ ति
 ह द रु स्पष्ट रु प्रस्तुत ति
 ति के न, त ज

३
 ४ जीवेन्द्र ति, लोक साहित्यको अवलोकन, (ति : प्र),
 ५
 ६ ष प्र ति,

रु प से त रु व
 ि ल ि ष स म
 ि न म ि रु से त , ि ि ि
 परिवर्तित रु ि म ि
 ि त क ल ि ि क्षि ि
 ज्जा न ि उ ि रु उ ि
 गुन्जिन्छन्, त ख , ि श न ि ि
 म न ि रु ल ि न

४.२.१ लोक गीतको परिभाषा

ह ि ट के से त रु
 न ि न ि ि म
 ि ि : ि ि ि ि : ि ि ह
 त ि ि त ष न
 क्र श त ि इ म ि न ि
 साहित्यप्रति ष न ि उ
 क क्र ि विद्वानहरूका रु दृष्टे न ि ि न
 परिभाषाहरूलाई ि म लिखित रु प्रस्तुत सकिन्छ -
 " ि ल इ ि न " - १
 " न " - ग्रिम°
 " न ि
 इ रु स , रु ि
 न " - ल ि ि म

"त न , ति के

" - सत्येन्दू

" मानिसहरूको प्रवाहात्मक अभिव्यक्ति ,

स भ प्र ति ति रु ति स

ति " ५ - उ ति १

" त , स :स्फूत त ति क " ९

- ति न

" ह स त ति क " १० ष प्र

१

" ष प्र १ प्र क्ष

त ति ति प्रस " ११

" , स ति द " १२ - ति न

" ति ति श्रुि रु द स

ति स त त के ति

ति न " १३ - खगेन्द्र

क परिभाषाहरू ति ल ति ख ख

ति क्ष रु ति ति देखिन्छन्। ति भ स :स्फूत रु

ने ति रु ति ति ति

ह ति स त त ति के ष

५ ति न्द्र ति १, नेपाली लोकसाहित्यको रूपरेखा, (ति : प्र ,)

९ ति न्द्र , नेपाली लोक साहित्य, (ति : क ,)

१० भ प्र ति ,

११ , गण्डकीका सुसेली, (ति : .प्र.प्र.,)

१२ ति न्द्र , लोकगीतको विश्लेषण (ति : प्र ,)

१३ ,

प्र प्र वि क , वि प्रस् रु
 नि नि वि : वि वि त वि
 अभिव्यक्तिमा प्रस्तुत के वि

४.२.२ लोक गीतका विशेषता

वि विभिन्न विधामध्ये वि वि वि
 ह वि रु वि वि वि
 त्त विशेषताहरू वि स
 वि वि विद्वानहरूले विभिन्न इ वि रु
 वि वि प्रस्तुत :-
 - वि वि त वि ,
 प्रभाविलो वि के वि वि
 , वि विश्लेषणको वि वि , प्र त स वि वि , वि
 , स प्र ,^{१४}
 - वि क न - स , वि वि प्र इ
 (अप्रसङ्गता) , इ न इ ,^{१५}
 - वि प्र वि - वि वि , वि वि ,
 स्वभाविकता , वि वि , वि वि
 स न ,^{१६}
 - वि न वि त , स : स , त ,^{१७}
 - वि वि न्द्र वि वि वि वि ,
 वि , वि , वि वि , स : स्फूर्त वि के , परिवर्तनशीलता ,

^{१४} वि , नेपाली लोक साहित्यको विवेचना , (वि : वि वि

न्द्र, वि. वि . वि . ,) ,

^{१५} वि क न , हाम्रो सांस्कृतिक इतिहास , (वि : स ,) ,

^{१६} वि प्र वि , . -

^{१७} वि न ,

विष्णु, क्षिप्र, स, इ, वि
वि, इ, १८

खगेन्द्र प्र

ज स्थिति, वि श्रुति म वि, वि अभिव्यक्ति,
परिवतनशीलता, त इ त, स
तै, मनोरञ्जनात्मकता त, स्वच्छन्द प्रवृत्ति, ममस्पर्शिता
प्र वि, वि प्र, त्त प्र, न,
प्रगीतात्मकता। १९

व विद्वानहस्का वि वि ल वि वि म

लिखित प्रस्ट सकिन्छ :-

४.२.२.१ अज्ञात रचयिता

ज न वि
द न वि वि न प्र व न
द वि पाश्व वि वि न वि त
सिजन्छन् म न वि दृष न वि
वि फ न लिपिबद्ध
महत्त्व स वि वि न २०
वि ज वि

४.२.२.२ सामूहिकता

न वि वि वि त के
व्यक्ति त के इ वि त स द रु वि न
वि ल स्वरहरू वि गुञ्जिन्छन्

१८

वि न्द्र वि वि,

१९

२०

द प्र

वि,

अभिव्यक्तिमा ि न अभिव्यक्ति के न
 न २१ त ि
 ि

४.२.२.३ लयात्मकता

: त सङ्गीतात्मक न ि , सङ्गीतिकता
 स्त्रं परिपाटको स्वच्छन्द प्र न क , क
 ि ि श्रुति न इ ि
 प्र ि ि ढ प्र ि त इ ि
 ि ह ि , इ ि ख द
 यन्त्रको प्र सङ्गीतपूण न इ रु ि
 ि ि ि ि न २२ त
 फ ि ि

४.२.२.४ मौखिक परम्परा

फ ि ि इ ि ि श्रु
 म ि न ब्रं ि ब्रं , ि
 ि ि , ि , ि
 प्र ि २३ ि म ि ि ि
 न इ इ न ि चित्ला बान्को प ि
 म ि ि

४.२.२.५ मौलिकता र सरलता

२१
 २२ खगेन्द्र
 २३ ढ प्र ि ,

अभिव्यक्ति स च किंसिमको ि क
 न ि
 क त प्रि ि क
 फ ि ि न प्रयुक्त ह इ
 ट क प क्ष प्र षि रु
 ह न ि ि इ
 ग सकिन्छ

४.२.२.६ स्वच्छन्दता

ि ि ि ि स ि ि
 ि पहिल्याएको प्र ि न
 ि स्त्रि ि ष म
 न , इ , ि ल म ि २४
 लोकसजकद्वारा ि ि ि फ
 न ि प्रचलित ि क न
 ि ि न क श न त
 ि प्रप न त ि ष के स्वच्छन्द न
 प्रस्तुत ल ख ख ि अतिरिक्त ि ि ि ,
 क्षिप , ि ष ि ि विशेषताहरू ि द न

४.२.३ लोक गीतका तत्त्वहरू

ि फ रु ि
 ि न से ि प्रप क
 ि ि प्रप फ ि ि तत्त्वहरू प्र न त्त

, इ , , ि ि भनिच्छ २५ ।
 विद्वानहरूले ि क्र तत्त्वहरूलाई फ ि ि प्रस्तुत
 विद्वानहरूका रु पृष्टभूमिबाटे त्तरू ि
 न ि : विद्वानहरूका रु ि ि लिखित रु सकिन्छ
 ष प्र । , , , ङ्घा ,
 ि त द -
 त्तरू २६
 ि न थ , , , स न , ,
 , त्तरू २७
 खगेन्द्र ि उद्देश्य, ।
 त्तरू २८
 गोविन्द तत्त्वलाई ि ऐ । प्र
 ि ि ि त्तरू न , इ , , ि थ
 ि ऐ त्तरू न व र ,
 , ि , ि, न , द , त , ि , ि , श्रं
 ि ि न २९
 । न्द्र ि । ि स , , , न ,
 , स न त्तरू ि त्तरू रु ि
 ि क , त , ि ऐ त्तरू रु
 ि ३०
 प्रस्तुत विविध रु क्ष तत्त्वहरूलाई ि ि लिखित

२५ खगेन्द्र , ,
 २६ ष प्र । , ,
 २७ ि न , ,
 २८ खगेन्द्र , ,
 २९ ि न , ,
 ३० । न्द्र ि । , -

रु सकिन्छ :-

४.२.३.१ विषय वस्तु

भनिन्छ
फ न त र्ण
फ न त र्ण
जर्ण र्ण क
रु त र्ण
बाध्यतात्मक स्थितिको र्ण न

ोटक न :-

आमा र्णै गामबेसी मेलेमा,
छोरो र्णै गोरखपुर र्णैमा।

४.२.३.२ भाषा

महत्त्वपूर्ण लिखित
निम्ति र्णै
ल ल र्णै
रु क्ष त त्ण
रु क्ष त त्ण
रु क्ष त त्ण
रु क्ष त त्ण
रु क्ष त त्ण

४.२.३.३ लय वा भाका

महत्त्वपूर्ण त्ण , त्ण

३१

३२ र्णै प्र र्णै , .

ि उत्पन्न न श त ि ः त
 ि प्र उ
 से ि ि न क इ ि
 भनिन्छ ि ि ि क सरु उ ि
 न ि विश्राम लिइन्छ न इ िन प्रत्येक
 ि शे मात्राहरूमा अर्द्धविश्राम िश्र त स ि न "
 ि त्र रु ि श्र ि शे क्ष
 त्र इ ि रु ि शे त्र भनिन्छ न :
 क्ष च त्र स त्र ख ि ि ह्रस्व- १
 सम्बन्धित क्ष च सरु ि न ि
 स च त्र क न ि
 ध्वनीहरूको त्र ि इ इ क्ष रु त्र
 इ बिस्तारद्वारा पूत ि गरिन्छ इ ि - त्र
 ऋ ि ि इ ि स इ स्त्र स इ
 बिस्तारलाई न

जस्तै: - ढाका टोपी मैलो २, २, २ = ६ मात्रा

धुने बैनी घर गई २, २, ३ = ७ मात्रा

के रमाईलो छ र खोई २, २, ३ = ७ मात्रा

काँचो रानी बेल २, २, १ = ५ मात्रा

कसैलाई केही भन्दिन दाइ मैले ४, ३, ४ = ११ मात्रा

कारमको खेल २, २, १ = ५ मात्रा

अक्षरहरू न च क्ष \
 त्र इ ि इ इ त्र

ि ए इ द त्र निधारण ि ३३
 ि न प्र दु, ए बिलम्बित
 ि ि प्र ि ि नि दु रु ि न
 क ि ि ि त ि दु ि ि न
 ि ि ट ि त नि न ि ि
 कि ि ि न रु न प्र न ि मे
 ि न फ स प्र
 ि ल प्र : ि प्र ि न
 न ि श्र ि क
 , सं , म्स् , ि ि ि
 न त्यस्तै इ , , न ,
 लो, , ि ि न ^{३४} त
 ि त्त

४.२.३.४ भाव \ सन्देश

ि स ि न ि
 न ि उद्देश्य न न विहिन ि ि
 न महत्त्वपूर्ण त्त रु उ ि
 ि न तो उ ि ि न
 प्र ि ि ए न ट न
 ि न इ उद्देश्य न
 महत्त्वपूर्ण त्त द्र ि ि ि ि
 प्र ि फ ि सं न
 न सरु ि ि प्र न :-

^{३३} ि, "लोकगीतको संरचना" कुञ्जिनी, (, इ ,)
^{३४} ि न्द्र ि, -

छोरा - आजकल मैले ।नद्रामा देश देखुछु
 काँस झै ।तमो हे आमा फुलेको केश देखुछु
 देउरालीमा धजा
 भन्न त भन्थ्यौ आमा घर छाडेर नजा
 आमा - फाँकस् भने आमाको शेषपाँछ
 देश छोडी हे बाबु नगएस् त्यसपाँछ
 देउरालीमा धजा
 भनेकै हो ।न बाबु घर छाडेर नजा

४.२.३.५ लोक तत्त्व

तत्त्व खर्चि चिन्तन, न, स, ,
 र्चि, व्यावहारिक । । प्रसे न त के
 र्चि प्र न छे
 फ म हे न व ३५ , र्चि क
 ल तत्त्व तत्त्व ख तत्त्व

४.२.३.६ स्थायी, अन्तरा र थगो

स, न र्चि श तत्त्वहरु
 र्चि श पङ्क्ति न र्चि रु र्चि र्चि र्चि
 न र्चि र्चि प्रस्तुत :-
 स्थायी - र्चि स भनिन्छ
 र्चि स, धु, , र्चि र्चि
 र्चि न ३६ न रु र्चि र्चि त र्चि सकिन्छ
 स ख स

३५ । न्द्र र्चि । ,

३६ । ,

स्वरूप

संकिञ्छ

स -)

।

)

।

।

।

अन्तरा -

न

।

भनिञ्छ

न

रु

न

।

स

न

रु

पङ्क्ति

३

।

न

।

न

।

प्रस्तुत

।

।

असम्बद्ध

।

प्र

।

सं

३

।

न

।

।

न

स

- सम्बद्ध

-

मेरो माया आउँछौं । क भनेर

। भरको बाटो सम्मो छ खनेर

असम्बद्ध

-

धानको बाला कोदाको कपनी

। दनको भेट रातीको सपनी

प्रस्तुत

स

द्व

।

असम्बद्ध

।

सं

सम्बन्ध

।

न

महत्त्वपूर्ण

त्त

रु

न

थेगो -

चिन्ताकषक

त्

स

।

भनिञ्छ

स

,

६

३

।

क

क

।

क

।

।

क

प्र

त्

आलङ्कारिक

।

न

रु

रु

ब

रु

।

रु

।

क

स

-

।

,

।

,

।

अनिवाय

३

त्र

।

६

त्त

४.२.३.७ सङ्गीतात्मिकता

६

।

इ

रु

द

उत्पन्न

न

स

क

अभिव्यक्ति

इ

स

इ

६

।

रु

इ

।

इ

उत्पन्न

न

इ न : किसिमबाट उत्पन्न न न कि इ ह
इ प्र ध्वनितरङ्गहरूको द उत्पन्न
न हे ि ट के न कि इ द रु प्र ।
रु न कि सङ्गीतमात्र न न कि इ ि कि द ि सि
ध्वनि इ हे सरु ह इ न कि इ
उद्दिष्ट ह इ ३७ इ स ,
ि न श ि क ि ि ि प्र
रु प्र स ३८
क प्रस्तुत ि त्तरु ि
तत्त्वहरू हे ि रु ि ि क
त ष न ि ल ि त्तरु ि
स ि न

४.२.४ लोक गीतका प्रकार

स स न किसिम इ प्रक्रि ि
प्र ि भनिन्छ प्र रु लि
प्र रु ि गरिन्छ म प्रश्न ठ त ,
सांस्कृतिक , ि ि ि त - ि ि
थाल्छौं , ि इ , सरु ह हे ि न भिन्न
प्र ि ि दि रु ि क ि
ि न म न विद्वानहरूका रु ि ल
प्र रु ि म लिखित सकिन्छ :-

- क) धमराज थापा र हंसपुरे सुवेदी प्र -)
न ,) ,) व सम्बन्धी ,) ,)

,) त त) विविध ३९
 ख) कालाभक्त पन्त) ष्ट स्तरीय,) ल स्तरीय,)
 ग स्तरीय,) ि स्तरीय,) स्तरीय,) ट स्तरीय,
) स्तरीय,) स्तरीय) ि स्तरीय ि

४०

ग) कृष्ण प्रसाद पराजुलका) क्षेत्रका दृष्टे ,) दृष्टे ,)
 ि इ दृष्टे ,) ऋ दृष्टे ,) रू दृष्टे
) प्रस् ि दृष्टे रू ि क ४१

घ) चूडामणि बन्धु) ि ,)
) प्र ि सकिन्छ ४२

ङ) मोतीलाल पराजुली र जीवेन्द्र देव गिरी) प्र ,)
 रू ,) ,) श्र) ह
 रू ४३

च) मोहन राज शमा र खगेन्द्र लुइटेल्) क्षेत्रीय ,)
 ,) ,) ि इ ,) ि
 ,) ,))
 ि सकिन्छ ४४

प्रस्तुत रू दृष्टे ख : ि प्र रू ि लिखत

ट सकिन्छ :-

४.२.४.१ क्षेत्रीय आधारमा

३९

४०

४१

४२

४३

४४

खगेन्द्र

क्षेत्रीय प्र रू ि प्र क्षेत्र
 प्र दिङ्ख ि प्र त
) हिमाली ,) ,) । ,) ।
 ,) श्रे ि ,) । ,) ल । ,
) स ड् । ,) ,
 । रू क्षेत्रीय ि । ष्ट् रू ि ि न
 ड् , ि स क्षेत्रका ि
 प्र न क्षेत्रमा ि क त स त रू ,
 प्रस ि स ि ि क ि न

४.२.४.२ जातीय आधारमा

। ि प्र
 ि न ि प्रचलित त ।
 प्र ष्ट् न प्र रू ि स लिखित ^{४२} :-
) रू ,) । ,) ड् ,) ,) ।
 ,) ,) ,) गन्धव ,) ि ,)
 लिम्बू ,) ,) रू ,) - त्रै

४.२.४.३ उमेरका आधारमा

प्र रू ि ि :
 प्र ि ि न ि रू ि ि न स
 न - केटाकेटाहरूमा , प्रेमसम्बन्धी प्र रू
 स न रू । रू न ि

^{४२} , -
^{४६} ,

संकेतः :-

) \ (,) ,) इ

४.२.४.४ लिङ्गका आधारमा

ई रु ई रु ई
नि ई रु ई रु रु

ई रु रु ई

ई रु ई प्र

) ई - ख्यौली, ई, ई,) रु - , ,

) ई रु - , इ ^{४८}

४.२.४.५ सहभागिताका आधारमा

ई प्र रु ई सङ्लग्न
व्यक्तिहरूको ई ख प्र नि ई रु

प्र ई रु ई लिखित ^{४९} :-

) - , ई

) ई - , ख्याली,

) ई - , , ई ई

ई रु ई रु ई नि ई रु

ई रु ई नि , ई, ई रु ई

नि

^{४७} , -

^{४८} ,

^{४९}

संकेत :-

-) धार्मिक - व्रत , कितन , प्र , ि
-) सांस्कारिक - , , त । ि
-) श्र - , , ि
-) - , , ि ि

४.२.४.९ आकारका आधारमा

प्र ि प्र
ि न ि ि । ि रु ि
इके न । रु ि पङ्क्तिभन्दा ।
न ि त्र ज रु ि ि
ि प्र

संकेत :-

-) - इ , ि
-) - इ , , ब्र ि ^{५३}

४.२.४.१० समयका आधारमा

प्र ि ख :
प्र ि न दृष्टे त्र
न रु ि न
ि लिखित प्र इ ि न ^{५४}
) ि - ि , , ि
) ि - इ , , इ , ि

^{५२} ,
^{५३} ,
^{५४} ,

उपयुक्त विविध रूप प्र वि न
 प्र वि गरिसकेपाछ प्र रु स : छुट्टिन्छन्। वि प्रस्तुत
 वि । रु प्र स ष हि त ।
 प्र वि स निक्याल वि न

४.३ बम बहादुर कार्काका लोक गीत सम्बन्धी एल्बमहरू

वि । क्षेत्रका ल ख व के त
 ब इ ब फ स वि वि
 वि वि वि क्षेत्र क्षेत्रमा प्रसिद्धि
 वि त्र ष वि वि रु -
 वि वि प्री र्ना वि न ल इ
 वि । ने वि रु विरही स्वरहरू
 त्रे प्रतिभाले सम्पन्न वि
 वि फ प्रतिभा
 ख मुन्डिन्थो। स
 सांस्कृतिक कार्यक्रमदेखि वि विभिन्न स क
 म न वि स म स वि । न इ
 वि न न । वि इ
 रु वि त ।
 परिस्थिति, सन्दर्भ, प्र इ ब क्षेत्रका
 प्र वि प्रतिभायुक्त ह च के वि ह
 वि क्षेत्र वि व स वि प्रक्ष वि वि
 वि स प्र त
 वि वि . . ल वि स
 परीक्षा त क्ष त वि वि स्वरपरीक्षाको प्र

दजनभन्दा । ल रू सावजनक ल त्र -
रू । । । - रू
। : । ष ।
प्रतिको अविस्मरणीय । । ।
रू रू । । क्षि ।
। त्र । एल्बमहरूको क्र ड रू रू

प्रस्तुत सकिन्छ :-

लोक गायक बम बहादुर कार्काका लोक गीत एल्बमहरू :

क्र. .	ल	इ	\ ।	प्र \ ।:	प्र
	।	।	, ।, प्र , ।	रू	
	(-)	। । , रू \ ।, प्रे	, ।, प्र , ।	रू	
	-	।\पवित्रा ।	।, पवित्रा ।, श्री र	त रेकर्डिङ्ग रू	
	। ।	।,	।, प्र , । , न ,	हिसोरिया इन्टरप्राजेज प्र. ।	
	दाँतरी	।\ प्रे	, ।, प्रे , । , ।	रू	
		। \ प्रे	।, प्रे रू	। । इन्टरप्राजेज प्र. ।	

	। ।	।	।, पवित्रा	त ।।	
	।।	।।	।, प्रे	।।	इन्टरप्राजेज प्र. ।
	।। (-)	।	।, प	।	
		।।	।, ।।	।	
	(-)	।।	।, ।।	।	
	।	।	।, ।	।।	
		।	।, ।।	।।	
	।। ।।	।	।। ।।	।	
	।।	।	।, ।।	।	
	।	।	।, ।।	।	
	।।	।	।। ।।	।।	
		।	।, ।।	।	

		f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f	f f f f f f f f f f	100%	
		f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	
	f	f f f f f f f f f f	f f f f f f f f f f	100%	

	-	f f f f	f , f f . .	f	
		f	f , f f , f	f	
	f -	f f f f	f , f f , . . f	f	
	f f-	f f	f	f	
		f, f f	f, f f, f, i	f	
	-	f f f f	f , f f . .	f	
	f	f	f, f f, f i	f	
	f	f, i	f, f, f f, f	f	
	f -	f f f f	f , f f , . .	f	
	f/	f ()	f, f f	f	
	f/	f (), f -	f, f f, f f, f पवित्रा , f	f	

		f f f			
		f(), - f f f	f, f	f	
f		f	f, f f	f	
/	-	f ()	f	f	
-	-	f	f, f , f, f f, f f	f	
f f		f	f, f , f	f	
f	f	f	f, f f, f f	f	
f	-	f f f	f, f f, f	f	
		f	f, f	f	
f	-	f f f	f, f f, f	f	

	ॐ	ॐ	ॐ ॐ ॐ	ॐ	
	ॐ -	ॐ ॐ	ॐ ॐ	ॐ	
	- ॐ	ॐ	ॐ ॐ	ॐ	
		ॐ	ॐ	ॐ	
ॐ ॐ ॐ - छिरलिङ्ग	ॐ ॐ	ॐ पवित्रा	ॐ ॐ	ॐ	
	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ ॐ ॐ	ॐ	
	ॐ	ॐ	ॐ ॐ	ॐ	
	ॐ	ॐ	ॐ ॐ	ॐ	
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	
ॐ			ॐ	ॐ	

		f	f, f f, f f, f f, f		
श		f	f, f श, श श, श	श	
f		f	f, f f	श	
		f	f, f f श	श	
		f, श	श, श श	श	
		f	f, श गन्धर्व	श	
।		f, ।	f, f श, श ।	श	
		f	श, f ।	श	
।		f	श, श ।, श	श	
f		f	f, f ।, श	श	
f		f	श, f ।	श	
		f	f, श ।	श	
श		f, ।	f, f	श	

		वि			
	वि		वि, वि वि, वि, वि, वि, वि, वि, वि	वि	
			वि, वि वि, वि, वि, वि	वि	
	:		वि, , दिल्ली , वि, वि	वि	
	वि		वि, वि	वि	
	- -		वि वि	वि	
	वि		वि, वि, वि	वि	
	वि =		वि, वि वि वि	वि	
	वि		वि, वि वि, वि, वि	वि	

. वि वि वि वि
 वि वि क्षेत्रमा वि : वि वि
 प्रतिभा क वि के त बाल्यावस्था वि प्रति अभिरुचि
 वि वि . . वि वि स परीक्षा त वि
 वि वि "वि वि स वि " वि . . प्र
 स , वि वि वि वि वि वि फ वि वि

स ि ि ल ि . . . ि ि 'म
 िः प्र तश् म रु ि ल रु
 प्र ि ि ल सङ्ख्या
 ि प्र प्रत्यक्ष ि
 रु रु ि ि
 ि ि त्र विश्लेषणका ि िः प्र
 ल ि एल्बमहरूलाई ि क ि प्रप ि ल
 ि त्र विभिन्न ि ि
 ि त्र ि ि त्र सृष्ट रु ि प्र ि ि , ि
 स , क्रि निष्क्रियताका ि ि त्र ि
 ि न ि ि त्र ि ि न ि
 ि त्र ि : ि ि ि ि म

संकेत :-

-) ि - ि . . . ि ि . . . म
-) सं - ि . . . ि ि . . . म
-) सं - ि . . . ि

. . ि (ि . . . ि ि . . . म)
 ि ि त्र ि ि . . . ि
 ि . . . म ि ि प्र ि रुचि ि
 \ ि ि रु ल
 , , , स सांस्कृतिक
 क्र विविध स क ि , ि
 झुन्डिन्थो। विविध क्रियाकलाप ि ि त्र ि ि
 पृष्ठभूमि ढ क्षेत्र ि

ि ि ि क्षेत्रको त क्र
 ि . . ि स्वरपरीक्षामा त स क्षि त
 कसिमको जिम्मेवारी न व ि प्रप
 प रुचिको ि ि प रु ल त
 ि क्रि स परिप्रेक्षमा ि . . ि ि प्र
 प्र ि ि ि ि न व ि ि :-
 ि ि मे ि
 क
 ि
 ि
 त ि ि ि ि ि ि ि ि ल
 ि ि 'ि . . ि त ि ि
 (), (), ि ि (), ि (), (), ि (), इ
 (), ि ि - () ि ल रु रेकर्डिड प्र
 ि न ल ि प ि त्र
 ि रु प्र ि स ि
 ि ल रुप ि ि '() ि ि
 ि ि ि ल ि ि ि
 ि ऐतिहासिक ि न : रु प्रि
 ि प्र प्र तै स न ि प्र
 ि ि ि ि ल
 इ स ि प्रि त
 ल नै ल ' ि ि '() प्र ल
 विभिन्न क्षेत्रका स रु ि क्षेत्र ि स
 ि ि ि न ि ि न

' () ि ि र ि
 न
 .. स (ि . . ि म)
 ि ि त्र स ि . . ि म
 ि ि ि ि ि ि ल ' ()
 ि: ी प्र ल ि ि त्र ि स
 न दृषे ि उक्तिष ल
 ि: प्र :- (), - (), ि
 (), (), ि ि (), क न (), ी (),
 रु (), (), (), न (), (), ि (),
 ी (), त्र (), (), - (), ि (),
 (), - (), (), उ - (), ि ि
 (), (), - (), ी (), ि (),
 उ - (), इ - (), इ (), (), ि (),
 इ () - (), ि ि (), (), म
 ि (), उ - (), (), उ - (), ि (),
 उ - (), न (), (), छिलड छिलड (),
 (), ि (), (), (), ि (), ि
 (), रु (), ि (), (), (),
 (), ी (), (), ी (), ि (),
 ि (), (), म (), ि (), (), ()
 ि प्र ि स न ि न ि स ि
 ि सइख्या ि ि प्र ि न त ि ि
 प्र ि क ि र प्र

प्र ते नियाल्दा सङ्ख्यात्मक त क्ष उत्कषताको
 न र्ति र्ति , त्रि र्ति , र्ति र्ति , प्रकृति
 , र्ति , र्ति , र्ति क्र , र्ति व्यङ्ग्य, र्ति , र्ति
 , विविध स्वास्थ्य म न र्ति , र्ति ,
 र्ति र्ति , विविध स स प्र ते रु र्ति
 त ष म र्ति ल र्ति क्री त

सकिन्छ विविध र्ति स प्रवृत्तले सङ्ख्यात्मक त क्षेत्रमा
 रु , त्र , , उ , इ ,
 त ष रु ल - प्र र्ति र्ति
 त ष वैशिष्ट्य

.. स (र्ति .. र्ति)
 र्ति र्ति त्र स र्ति .. र्ति र्ति म
 रु रु ' र्ति र्ति ल र्ति :
 प्र र्ति र्ति म र्ति ल प्र ल
 फ रु रु रु न र्ति .. र्ति म
 म र्ति वषसम्ममा र्ति ल रु रु ' () , ' , ()
 ' र्ति () , ' इ र्ति ' () ' र्ति ' () प्र

र्ति शिथिल इख त त ह षे पूर्ववर्ती
 न स र्ति : स न र्ति , र्ति
 र्ति रु र्ति न महत्त्वपूर्ण क्ष र्ति
 प्रचलित त र्ति प्र र्ति र्ति ष ष र्ति : म
 इ र्ति अभिव्यक्ति इ र्ति ' र्ति ल
 त क न र्ति ल र्ति र्ति ल
 नै ल र्ति () र्ति विवरणात्मक र्ति

ि ि त्र ि ः ि
 ि त्र ि प्र , प्र ि रु
 ि सिकारु स ि न ि ि त्र सं ः ः
 क ि ष परिमाजित रु त इख त क्ष उत्कृष्टता
 ि स ि ि सं ि ि उत्कष
 ि ि शिथिलताका रु ि न ल ि प्र ते रु त ः त ि
 स ि ः क्ष ि विविध विविधताका
 ि ि त्र ि ि ि ः
 ि ि प्र ते रु
 रु ि स ि ः ि
 ि क्षेत्रमा ल ख प्रतिभा ल ि प्र ि अभिरुचि
 ि ि त्र ि ि ि
 ः ि ः प्र ि प्र ः ि न ि
 क्षेत्रमा ः इ क्ष सम्हालने क ि
 ः ि त्र ि स रु स ः ि
 अन्तराष्ट्रिय स ि ः रुभ ि प्र ि
 ि : ि स ः ख ि
 प्र ि प्र ः ि , ि ,
 ः ि रुत्यर्हा ि ि क ः ि त्र
 न ि ल रु ि : प्र ः ि ि
 ल रु ः ि प्रवृत्ति सकिन्छ रु ि
 त्र ि ि प्रवृत्तिलाई रु ि ः ः सकिन्छ :-
) ि ि
 ि ः ि ः के स रु ि न

विचारात्मक स न
, स , उद्देश्य,
प्रे प्र , स ,
, प्रकृति विविध प्र इ प
वि वि विविध स ल ख त्र प्र न
प्रदूषणदेखि । स वि वि
नियमाणादेखि विविध वि रु वि त्र वि राष्ट्रका
ऐतिहासिक प्र इ स स फ प्रस
प्रे प्र प्रकृति वि , फ वि स्वच्छन्द स्वतन्त्र
प्रे वि वि प्रे वि स
वि प्र वि वि न वि प्रे प्र वि वि ।
न रु प्र :-

चरो बस्यो नरमाया खेतैको आलीमा
भुङ्गमा छौं क नरमाया रूखको डालीमा
भेटै नहुनी,
खोलापारि नरमाया वारि मा रूनी।
मेरो माया नरमाया भरपाखा कता छ
बताइ देऊ न नरमाया डाँडैको वतास
भेटै नहुने
खोलापारि नरमाया बारि मरुने।
(वि ,)

, स , रीतिरिवाज, वि न वि वि प्रसङ्गहरू वि
वि प्रवृत्ति हिन्दू वि वि रु वि प्रस्तुत

:-

बज्यो डमरु बज्यो डमरु

शिवजीको मन्दिरैमा बज्यो उमर

शिवजीको रूप शिवजीको रूप

सङ्गिनलाई सजिलो शिवजीको रूप (ल)

क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि क्रि

वि विशेषताभिन्न प्र वि रु टि क :-

खाई नखाई हुकाएको भण्डारको आमाले

त्रिशूलीमा खसाल दयो अमर लामाले

नेताको त यो हालत छ हाम्रो त झन् के होला

यो देशमा जिउ ज्यानको जिम्मा कोलेला

सनसम्म रोयो आकाश धतीभर हलो छ

त्यसैले त कार्यक्रम आँल ढलो छ।

(इ ल)

वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि

वि वि

न वि वि

म ()

रु 1 स्वास्थ्य म न

रु वि स्वास्थ्य म न वि वि रु प्र

स :-

दाजुभाइ ददी बहनी केही कुरा भन्छु।

खोप कन दनु पछि बेली वस्तार गछु।

उजेलीको छोरो कठै बना काल मरी

दादुराले समाएछ ठहरै नै परी

खोप न दिए के हुन्छ भनेर

बस्न हुन्छ नधनिक भनेर (उ -)

क वि विवि न वि वि वि वि प्र ते

क्ष

) वि वि

वि वि क्षेत्रमा वि न वि

वि वि रु वि इ

वि वि रु वि वि , वि

स दु वि वि वि

वि वि वि , स रु न

त्यस्तै स वि वि वि स वि मे रु वि

वि प्र ते दु , न बिलम्बित वि प्र

प्र ते वि वि वि वि वि न न वि

त्यसर्पाछ दु स वि वि वि वि

वि प्र क न प्र वि रु

वि वि वि : छ वि रु वि

वि वि न वि ष्ट्र इ

रु वि वि

) क्ष

वि रु शृङ्गारिक, व्यङ्ग्यात्मक विरहो

प्र वि प्र ते श्र त न वि प्र वि न व

न वि वि स व्यङ्ग्यात्मक वि

वि ए स वि ह क

वि

प्रफुल्लित प्र प्र वि च वि वि स प्र

स :-

तमी पर्यो जुरेली चरी, तयाछम् पासो हामी त सकारे

पानको पात

माया तमीलाई सम्झन्छु दनको रात

मस्याइदो सलल (पानको पात, भाग-१ २०४४)

ति । प श्री स परिस्थिति व ति न
त्यस्तो त क ति रु । व न रु । ति :-

कुहरो लाम्यो झरौ बादल लाइ रह्यो अहले जेठ महनामा

हे बरौ अहले जेठ महनामा

चुरा फुटे शरमा सन्दूर छैन हेरौ भने ऐनामा

हे बरौ हेरौ भने ऐनामा (दास ढुङ्गा २०५१)

विविध रु क क्ष ति ति ति प्र ते

) इ

ति ति प्र ते रु ष इ ति
स , स त्त ति ति ति
ति स ति ङ स प रु ल क्ष
स ति ख ति स ति , इ ,
, , । स त्ति प्र ,
ट् रु , । , इयाली, ति स । न रु प्र
प्रत्यक्ष क्र स ति ति रु
क ति थ , , ति ति ति
क नाच्नेहरूको सङ्ख्या ति प्र त्र न विविध स , ति
ति इ ति प्र ते

) उ ति प्र

। क्षेत्रमा ति रु

ब इ क्र स भ ि : ल ल व
 ि श उ फ ि त्र पश्चिमाञ्चल
 क्षेत्रा त्र , स , ी ी, ि प्र
 न रु पश्चिमाञ्चल क्षेत्रा त्र स रु ि स :-
 ि ी म ; ी ी ; रु
 , 'मस्याइदा' ; ली 'स रु न , म ,
 , स इी, ली स श उ स
 रु ि

विविध प्र इ ि ि प्रवृत्तिहरूमा उ ि प्र ि
 ि न
) , म प्र
 ि म रु ी ि
 रु ि ि सम्पर्क ी
 रु ी न ी ि ि सम्प्रेष्य ि
 ि ' ' ' ' ' ' स ि प्र ि त्र
 ि न ी ब रु प्र ी रु इ क
 प्र इ ि द्वि न ि ,
 म ि प्र ते प्रे प्रेमिकाको ी ि ी
 ि ी स र्क्ष ी प्रस्तुत
 ि ि क इ क प्र ि ि प्र ते
 क प्रस्तुत ि प्र ते विविधताहरू ख ि ि प्र ते
 ि ि विविधताले ि ी प्रस ि ि फ
 उ ि क्ष छ ब , स इ

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

ॐ प्रतिनिधि ॐ ॐ

ॐ ॐ क्षेत्रमा ॐ ॐ बरिष्ठ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ गीतप्रतिको ॐ प्र ॐ ॐ
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ प्र ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ तत्त्वयुक्त ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ प्रवृत्तिहरूले
ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ तत्त्वहरू ॐ ॐ प्र ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ विभिन्न प्र ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ विभिन्न ॐ ॐ प्र ॐ ॐ ॐ
ॐ ॐ प्राप्ति ॐ ॐ ॐ ॐ
(ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ)

प्रतिनिधि ॐ ॐ सकछाँ। प्रस्तुत परिच्छेदमा ॐ

ॐ प्रतिनिधिमूलक ॐ ॐ ॐ विश्लेषण ॐ

ॐ विश्लेषणका निम्ति ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

प्रतिनिधि ॐ ॐ ॐ ॐ उल्लिखित न ॐ ॐ ॐ

ॐ ॐ ॐ ॐ

ॐ ॐ ॐ प्र ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

ॐ ॐ ॐ ॐ प्र ॐ ॐ प्रस्तुत ॐ ॐ

ॐ क्षेत्रकै प्र ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

ॐ ॐ ॐ ॐ प्रस्तुत ॐ ॐ ॐ ॐ

ॐ पुरुषतर्फको ख ॐ ॐ ॐ

प्र ि ि ि ि ि ि
ि रु न भिन्न ह भिन्न ि
ि ि रु प्रस्तुत

) ि स

न ि स प्रस्तुत प्र :
रु स प्रे प्र ि त ि : विप्रलम्भ शृङ्खला ि
वैशिष्ट्य प्र ि प्र ि
ि रु ि त प्रस्तुत स ल :-

भेटै नहुनी

खोलापाँर नरमाया

वाँर म रूनी

ि ि ि ि ि ि ि
ट ि , प्रकृति प्रविधि न रु
ि प्रस्तुत ि ि ि ि , ि त ि
, प्रकृति प्र ि इ ि न
सम्पर्कका निमित्त ि ि स ि प्रविधिको
ि ि न स :-

मेरो माया नरमाया भर पाखा कता छ

बनाइदेऊ न नरमाया डाँडैको वतास

भेटै नहुनी...।

न ि ि ि ि ि
फ प्रे प्र ि
फ प्रे , प्रकृति प्रविधिहरू न
न व्यक्ति स ि ि रु स :-

मनको धोको नरमाया मनैमा रोहरहयो

सतुरले नरमाया भने झैं भै गयो

भेटै नहुनी.....।

। क्ष प्रे ि ल ि प्र प्रे माध्यमहरूको विकल्प
। स ग के , स विश्वासमा
न । पङ्क्तिहरूमा ि ट क :-

नपाए न नरमाया आँखाले देखेको

यस्तै रैछ नरमाया कममा लेखेको

भेटै नहुनी....।

। प्रे ि स ि त त उत्पन्न
स चित्रण ि प्रस्तुत बिछोडिएको प्र स , ि स ,
प्र ि स , स ि श , न ि ।
। रुप्रस्तुत ि द
) : प्रस्तुत ि ि , । स्तरीय । मिल्दोजुल्दो
। । ि न ि । शब्दहरू न
स - ' वृ ' त ' , ' ' , ' ि ' , ' ' , ' ' , ' स
। श ब प्र प्रस्तुत ि द श्रुि ल
' प्र । प्रे प्रो रु ि स :-

। तमीलाई मैले नरमाया खोजेको भुईं भुईं

रानोबाट नरमाया छुटेको मोरौं झैं।

भेटै नहुनी...।

कत बसो नरमाया सम्झेर मै रँदै

दाइँ हालेको नरमाया परालु झैं हुँदै।

भेटै नहुनी.....।

। इ प्र न न रु प्र क

ग्र

)

ल्ल ि त ि
ः ि ि गदछी
न त्रत ख त्र व द्दि न
ि ि ि न िद्वि च
िद्वि इ ि ि सः -
ि ि ि रु ' , , - त्र
प्रस्तुत स त्र ि विश्राममा
ि ि त्र ढ ि ि च ि त्र
च िद्वि ि स न :-

गाईले खाने ।नरमाया आगोले खायो बन । ४,३,३,३-१३ मात्रा

समल भुवा ।नरमाया उठेझ उछ मन् । ४,३,३,३-१३ मात्रा

भेटै नहुनी....।

ले ि न रु त्र ि , ि ,
ि , ि िश्र ि ि ि त्र च
त्र च ि त्र त्र च ि ि ि प्रस्तुत
द्वि ि ि ि प्रस ि ि
निधारण ि न ि स न क्र ि
क्ष ि स ि न प्रस्तुत
इ ि ि भनिन्छ निधारणमा ि ' ि
ि क्ष व च न ि ि
ने प्रस्तुत श्रुि त सामथ्यले क
) , ि न

म ने न ि मस्तिष्कसँग म ने न प्रस्तुत ' ि

वि . वि न । म नै स वि क
 वि न वि ल वि वि रु रु
 रु ले वि वि विप्रलम्ब प्र प्र
 बिछोडिएको वि रुत्र ददहरु टा रु वि वि ध व ,
 । न , स वि प्र इ स :-

‘गण्डकीको नरमाया भेल काँहले ताँकेछ

आलो घाउँमा नरमाया नुनचुक चाँकेछ

भेटै नहुनी

खोलापार नरमाया

वार मरुनी

प्रस्तुत क वि स ह वि त रु
 वि वि इव । त । स
 व विप्रलम्भ श्रृङ्ख रु वि श्र ख रु प्रस्तुत वि
 । रु प्रस्तुत वि
 । न प्रस्तुत न उद्देश्य वि वि प्रे प्र
 स न्त म न वि वि स वि
 त्यान्द्रहरु ल न न वि परिस्थितिमा प्रे
 रु व्यक्ति त्र , प्रकृति प्र वि रु वि न

) त्त

न , , । । वि क्ष रु तत्त्वाभिन्न
 त्त वि रु ट ख त्त त्त
 प्रस्तुत वि वि वि वि । । स वि ,
 वि । । स वि , , , म , ,
 , स ब रु प्र व वि ख ख ,

विश्वासको प्रविद्यमान विप्रइ प्रस
त्तक

)स, न

न वि स वि चे प्रस्तुत
वि तत्त्वको वि वि स वि
न वि न स रु :-

भेटै न हुनी

खोलापारि नरमाया

वारि म रुनी

न रु स वि वि न स न
निधारण वि निधारणमा ख वि वि न स
त वि न रु वि गरिन्छन् प्रस वि क स
अन्तराहरूको वि
न वि त्त प्रस न
वि वि न रु म्द म्द

अन्तराहरू वि

- तमीलाई जस्तै नरमाया पर छ मलाई

मै टँदैँन नरमाया आगोले नजलाई

भेटै नहुनी....।

- काँत बसं नरमाया आँसुले मुख धुँदैँ

चन्द्रग्रहण नरमाया लागे झं मै हुँदैँ

भेटै नहुनी...।

वि म्द प्र वि थ म्द
न वि प्रस वि
चे त्त क वि स वि क

ी , ढ रू प्रयुक्त अथयुक्त ी ी ी
 ी ी ी ी , ढ रू स
 न ी ल च गरिन्छ
 ी स , न ी तत्त्वले क ी त्त ी
 क प्र ी

) सङ्गीतात्मकता

सङ्गीतात्मकता न स , त क रू इ स
 न ी क्ष त ह क्ष त ी रू
 ी न ी ी ी इ ी , ी ी
 ी स प्र , ी, छ -छ ी
 द रू प्र वियोगयुक्त रू त ी त ी
 अभिनयात्मक प्रस्तुति ी मिल्ने ी सङ्गीतात्मकताको ी
 प्रस्तुत ी द
 क प्रस्तुत ी ी ी ी त्त रू प्र
 रू ी त्त ी प्रस्तुत विद्यमान
 - से ष ी

...

ी ी त्र प्र ी ल रू 'दाँतरी'
 ी ल ी क्र इ ी ल ी 'दाँतरी'
 ी एल्बमभिन्नको ी ी स न
 ी ी ी ी ी ल
 ी प्रस्तुत इ रू ी प्रे
 ी रू रू ी ख ी ी ी
 ी ी स ी ी प्र स

१) १ स
 १ प्रयुक्त न १ थ १ भनिन्छ १ :
 १ स १ न १ १ विभिन्न स १ रु
 १ प्र १ १ स १ त्र प्रस्तुत १
 १ सम्बन्धित न प्रस न १ १ ल
 १ १ प्रस्थान त्याति क्षा न न
 १ त १ क्ष १ क्ष १ १ १
 १ क्रियाकलापहरु १ रु प्रस्तुत न स १ रु
 १ त्र न रु १ स १ व
 प्रस्तुत १ न स :

धेरै वर्ष भइसक्यो कुरेको

आजै रैछ लगन जुरेको

१ १ संस्कारजन्य १ १ १ प्रस
 १ सकिन्छ १ , १ क्ष १ १ क्षा १ १
 १ न १ क्र १ १ त्र १ १ १
 १ विधिहरु संस्कारजन्य १
 १ १ न , , १ , १ न १ , , ,
 १ रु स १ १ रु १ प्रस्तुत १ १ ,
 १ क्ष , १ स तै , १ क्ष ल १ १ क्ष रु
 न १ त्र, स १ १ १ स -

केटा- दुलाहा हाम्रा छन् धेरै पढेका

खाई खेलै हलबकै बढेका

केटा- चन्द्रमुखी जिउडालै परेका

सोगबाट अप्सरा झरेकी

न । । न्त । । :-

केटा- नरोऊ नरोऊ हे दुलही नानी,

माइती घर आमाको पर मानी,

केटी- दस भाइ छोरा यही घरमा अटाउनी

एउटा छोरो नौ डाँडा कटाउनी

। प्रस्तुत । स । क्ष । । ।
। । । न इ । । ।
क्ष स । । । त स स । । ।
न इ व । । न निमित्त
स ख । । । क्ष । । स
स न न विविध क्ष रु । । स प्रस्तुत । ।

)

प्रस्तुत । ' ' । स्तरीय । । । । । ।
न । । । । । पङ्क्तिहरूमा प्रयुक्त
शब्दहरूबाट स ष न :-

हा... घुम्दा घुम्दै आचल फट्टेला

छटो आइ जो गेमा को बसला,

हा... दस भाइ छोरा यही घरमा अटाउनी

एउटा छोरो नौ डाँडा कटाउनी

प्रस्तुत न ' ज ' ' व ' ' - ' ' - ' स ल
। थ । प्र । त । । । त
प्र क इ ल इ प्र स । । इ
प्र स :-

हा... सूयजस्तै धपधपी बलेका

चारै दशा नाम इज्जत चलेका

हा... एउटा छोरो मायाले पालेको

पानसमाथि दियो झै बालेको

हा... लगन गाँठो बालियो कसेको

हल गोरु झै टमक बसेको

प्रस्तुत अन्तराहर्मा स , ी फि र
प्रस्तुत फि त इ फि न
व्यङ्ग्यात्मक अभिव्यक्तिको फि प्र :-

हा... लैनी भसी भकारा भार

राल चुहाउलन् स्यालले झै गरौ।

हा... मुखले ठेक्क पदेनौ भरैमा

छाती ठेक्कन् मुसाले धरैमा।

प्रस्तुत न स स फि न क्ष फ सम्पत्तिको
प्र क ी क्ष रु प्रा
व्यङ्ग्य फि
फि : प्र ी फि प्रयुक्त , ी,
, रु , , व फि शब्दहरू विद्यमान
निरक्षर फि इ क म प्रस्तुत प्र

)

ल ' ' फि त्त त
निधारणमा
फि फि नि फि नि विश्राम फि न त
ी त्र रु न धि त्र सङ्ख्या न
न धि त्र च ी त्र इ फि फि गरिन्छ

अन्तराहरूि ल प्र देखिन्छन् :-

हा... ।सन्दूर ।टका लाई ।दने वेला ४, ३, २= ९ मात्रा

माइती जात कसैले नहेला ४, ३, ३= १० मात्रा

हा.... थाके आमा म रँदा रँदै ४+ ३+ २= ९ मात्रा

हाले ।सन्दूर उज्यालो नहुँदै ४+ ३+ ३= १० मात्रा

हा.... संसारमा चलेको ।रत ४+ ३+ २= ९ मात्रा

पञ्चेबाजा बजाइ देऊ जोड ।सत ४+ ३+ ३= १० मात्रा

च ि न माथिल्लो पङ्क्ति , ि श्र
त्र रु न ल पङ्क्ति , , ि श्र त्र रु
न च रु रु न
रु ' ' च ि त्रत विश्रामलाई सक्दछौ
ध्वनिहरूको ि श्र त्र भनिन्छ न क्ष च
त्र अन्तराहरूको ध प्रस हुन्छौ प्रस्तुत न
ि , , त्र ि सं , , त्र ि
ख रु क्ष ि च ' ' क्ष ' '
क्ष । त्र ।प्रस्तुत ि ि ि स
रु च त्र ि न । ध ि
त्र ध ि ध्वनि इ ि ि त्र ध ि
ि स । द लयपूर्ति ि ि रु प्रस्तुत ध ि
न ल ।ढल्को ि ि च मिलने -
प्रस ि । ध क रु ि , ,
, । । , ि , , ि न स ढ रु
निमित्त ल व ढ ल च न
प्रस्तुत ि : सं इ ि

) ,ि न

,ि न न ि : श्रृङ्खला ,
व्यङ्ग्य रु ि ि श्र बर्णित , रु न
प्र ि स :-

हा चन्द्रमुखी जिउडालै परेको

सोगबाट यो गाउँमा झरेको

हा सूर्य जस्तै धपधपी बलेका

चारै दशा नाम इज्जत चलेका

हा काँत राम्रो सुहायो जोडी

बस सँगै एकै छन नछोडी

, व्यङ्ग्य विशुद्ध उ ि रु ि ि

ट १ भनिन्छ :-

हा लेनी भसी छन् धेरै घरैमा

डुबनी भइन् दुधको तरैमा

हा पताउँदैनम म तमा कुरा

थारा भसी हल गोरे छन बुढा

हा दुलहा हेर वया मवख परेको

छुटला भनी नजिकै सरेको

१ १ न न त ि क्ष ,

स १ स्थिति स न त रु परिस्थिति ि प्रस्तुत ि स :-

हा दुलहाँ रुन्छिन् डोलाँमा बसेर

माइती रुन्छन पँडीमा बसेर

हा नरोऊ नरोऊ हे दुलहाँ नानी

माइती घर आमाको पर मानी

हा.... कस्तो रैछ छोरोको जुनी

माइती घर बसेर नहुनी

प्रस्तुत ि क्ष , , ज ,
म ते , ि न । क्ष न न , ि
ि न । न विविध प्रसङ्गहरू
ि म ने मस्तिष्कसँग सम्बन्ध ख
न उद्देश्यका रू प्रस्तुत । ि स
। न ि ि इ क , त्रि
सं : न ट क सं स : न न
ि । । । । ल ि ि ि ि
: । ि ज ख ।
: न न प्र रू प्रस्तुत ि द स :-

हा.... आउनु छोरो आफ्नै ठानेर

घर माइतीको इज्जत धानेर

हा.... राम्रोसँग पालिदिनु होला

छुट्टी बचन लागेमा मन रोला।

। , ि न सिंगारिएर प्रस्तुत रू ि
ि क्ष ि
) त्त
रू ट प्र त्त ' , ।
ि । न विभिन्न क्ष ि ि । । चिन्तन ,
- , ि श तत्त्वहरू ि द । ,
, ि क , क , , , ि न । , ,
न । । । शब्दहरू ि
इ ि ; चिन्तन ि स , व म , ि न

१ । १ । , १ । ल । संस्कारजन्य
 न । १ । १ । १ । १ । १ । १ । १ ।
 व । १ । क्ष । म । न । रु । शि
 वे । न । म । , म । नि
 १ । १ । १ । विविध प्रसङ्गहरू प्रस्तुत
 निष्कषतः प्रस्तुत । त्त । प्र । सिजिएको
) स । न
 न । १ । त्त । स । ट । त्त
 स । प्र । न । प्र । न । ल । प्रस्तुत
 त । पङ्क्ति । न
 न । लि । लि । रु । म । द्द
 १ । न । १ । स :-

हा.... बरको जिमा बधूलाई लाइ देऊ

माइती घरको मोहनी फुकाई देऊ

.... म । नि

न । सि । न । द । सिङ्गो । स
 प्रस्तुत । १
 रु ।' १ । १ । न । रु । प्र
 १ । १ । १ । न
 १ । खु । १ । १ । त्र
 स । १ । भनिन्छ
 प्रस्तुत । स । प्र । १ । १ । न । १ । १ ।
 श्रु । क । न
) इ । त

इ न स , त क रु इ सकिन्छ
 इ न नि निर्मित न इ इ रु द
 उत्पन्न न हे ति के न इ न नि
 इ स इ श्री रु उत्पन्न ।
 म , , इयाली, नि प्र स त
 मिलने स त द इ नि नि
 सकिन्छ प्रस्तुत स , त सङ्गीतात्मिकता
 इ क
 । नि त्त
 नि : नि स मिलने नि स नि स नि
 न , म - च मिलने ।
 न रुदि नि ल प्र ।
' न नि द्व म ने न्थ नि नि
 उ प्र स
 .. ।
 नि त्र सं महत्त्वपूर्ण चर्चित नि ल
 । सिङ्गो नि त्र क्रमसङ्ख्याको रु नि ल ल
 नि त्र सं रु नि नि ल ।
 प्रस्तुत । ल क
 नि नि इ नि क
 गायिकाबिच फ ट क क्र । न
 रु ख नि नि रु
 श से नि रु नि । नि नि
 म नि . नि : प्र । ।

। क्षेत्रमा र्चाचित न

)। स

। स न । स विहान
ल । तत्त्वभिन्न महत्त्वपूर्ण त् रु । स लिङ्ग
। । । । स त प्रकृति । न
। स प्र । । । क्ष स इ ;
:-

।
।
स म ।
। ड । । प्र । रु
हुन्छौं प्रयुक्त ड प्रकृतिको इ ।
स म । क न प्रे फ
आमन्त्रण । स ट क सिङ्गो न
प्रस न । सिङ्गो प्रकृति । ट । रु । न
। ख इ न
। न प्र रु प्रकृति । । । । स ड
फ । रु । अकाबिच सम्बन्ध फ
। न न न । ल प्रे । ।
। श्र

प्रकृति । ख चिन्ता । । त , ।
स । , । । , क , । । ल , चराचुरुङ्गी,
, वन्यजन्तु । , । क , , ग । विषयहरूको ।
क्षा न प्रे प्रो म न । । ।
त प ट । न ।

न प्रस्तुत :-

- धरै सालमा मै आएँ गाउँमा
माया हो बाटा बाटा भए केछन् ठाउँठाउँमा
डाँडैको देवी देउराली.....।
- कता वसाउँ परैको भारी
मायो हो उकालीमा भेट्न चौपारी
डाँडैको देवी देउराली.....।
- सखको पात झरेर भ भमा
माया हो डाली बस्ने चरी न कहँ छैन
डाँडैको देवी देउराली.....।
- बाह्र मास पलाउनी मूल सुनियो
माया हो वनमा बस्ने मृग न कहाँ लुनियो
डाँडैको देवी देउराली.....।
- माछा खेल्ने ती खोला नाला
माया हो हँड्ने थाले लहरे कमला
डाँडैको देवी देउराली.....।

प्रस्तुत न न ख र प्रकृति
। फ र प्र ।
। प्रकृति न । सिङ्गो रु
।

)

। । प्र ह ष । स्तरीय
। इ शब्दहरू प्र ।

प्र ।, । रु, ह ल, ।, ।, ।, ।, ।,
 ।, । स ब रु प्र
 । त । न । व स । :-

कता । बसाँ मनको भारी

माया हो उकाली । मा भौटन चौपारी

डाँडैको देवी देउराली ।

न । । । । । न क । । न रु
 । । । । न क न क्ष
 न प्र क । । त न । । रु
 , । म
)

रु प । त । ख तत्व
 निधारणमा । व, विश्राम । । ख
 गरिन्छ । स । व, । । । न । व । । ।
 । क । । । स । । ल :-

डाँडैको देवी देउराली ३.२.३=८ मात्रा

माया हो पात बजाउँदै झरे है ओराली ३.४.३.३=१३ मात्रा

मैं बस्छु सम्झी झतझली ३.२.३=८ मात्रा

स । । । व । । । विश्राममा । ।
 स । ह । व । । । । । व विश्राममा । ।
 । स । । । । । व । । । । व
 विश्राममा । । स । । । । व रु
 च । । न स । । ब क्ष । । च । ।
 च । । व । । । । । । । । । । न । ब
 क्ष । । च । । रु । । व

त्र च ि । ि स रु च त्र
न
न रु ष । न रु रु

सकन्छ :-

-पहले थयो वरपपल छहार ४+३+३ = १० मात्रा

मायो हो आज भौल भक्तियो चौपार ३+४+३+३ = १३ मात्रा

डाँडैको देवी देउराली.....।

-सम्झी त्याउँदा मन हुन्छ अँधेरो ४+३+३ = १० मात्रा

माया हो सुक सबयो धारो र पँधेरो ३+४+३+३ = १३ मात्रा

डाँडैको देवी देउराली.....।

-माछा खेल्ने ती खोला नाला ४+३+३ = १० मात्रा

माया हो सुक सबयो धारो र पँधेरो ३+४+३+३ = १३ मात्रा

न सिङ्गो न
ि ल ि न न ि त्र , ि , ि
त्र विश्राममा ि ि सं ि
त्र ि श्र ि ह त्र ि , , ि , ि त्र
विश्राम त निधारण ि । य अन्तराहरूको ि
रु त्र त च ि अक्षरहरू
त्र द लयपूति ि स ि प्रस्तुत न ि न
ि ि स ि क्ष ढ ि त्र च ।
त्र त्यस्तै ि क्ष त्र
ि त्र च । ि त्र च । त्र ि
त्यस्तै सं न ि ' । ल
त्र त ढ ि त्र त पूति
ि ि क्ष । य प्रस्तुत निधारणमा त्र

द व पूत । ३ ३ ३ ३ विश्राम ।
निधारणको । । । । । ।
बिलम्बित बिलम्बित स
विश्राम विश्रामको । ।
। प्र क , क्ष , ब रू प्र
शु । न । इ भिन्न
स । नि
) , । न
, । न स । त् । श्र । न
म ने न । मस्तिष्कसंग म ने न ।
। द । न न न उद्देश्य
नि । प्रस्तुत । । । । रु कु
प्र इ । श्र । : प्रकृति । छटपटौ
। नि रु त रु
ग्र व स :-

- छैन पानी जामन सुखा भो
माया हो खेती पात लाउन न दुःख भो
डाँडैको देवी देउरालाँ.....।

- सम्झी त्याउँदा मन हुन्छ अँधेरो
माया हो सुकसकयो धारो र पँधेरो
डाँडैको देवी देउरालाँ.....।

प्रस्तुत न । । । । क स ,
क स रु विस्मय स
आश्चय, , तिखा व । प्रसङ्गहरू स :-

। ल

माया हो हँन थाले लहरे कमला

डाँडैको देवी देउराली.....।

सखको पात खसेर भइ भइमा

माया हो डाली बस्ने चरी न कहँ छैन

डाँडैको देवी देउराली.....।

न व ि रु ि ल , रु
इ । स चरीहरू श व स ि
प्रकृतिप्रतिको प्रे रु प्रकृति ि
ि
ि क्ष ि ल ख प्र ि ि स स
: न ि क्ष । क
ि ष्ट ि , रुइ वन्यजन्तुको
व । निमित्त स
त ि रु व ि से त प्र ि क्ष
न ि
ख न प्रकृति ि उत्पन्न क स
प्रकृति , क्ष ि कतव्य न
ि ट क
) त्त
त्त रु ह न ,
, । ।, - ि श रु त्त ि व प्रस्तुत
। । । स रु ब । । ि श
ब , ि , ।, ।, , , , ।
स विविध । । शब्दहरू । न

ॐ कुरु न त ॐ शि
 न ॐ ॐ ॐ स ,
 वि मं व्यावहारिक क्ष य
 ॐ त् क प्र क
) स , न
 न ॐ त् स ॐ त्
 ॐ ॐ त् स , न
 प्रस स प्र ॐ :-

स्थायी - डाँडैको देवी देउराली

माया हो पात बजाउँदै झरे है ओराली

मैं बस्छु सम्झी झलझली

स ॐ ॐ न ॐ ॐ
 ॐ ॐ प्रस स
 त ॐ न ॐ त्
 ॐ ॐ क्ष न
 न क ॐ ॐ न , ॐ ॐ ,
 ॐ ॐ ॐ ॐ त ॐ न
 ॐ ॐ न बेर्लाबिस्तार न न
 न रु ॐ ;
 ॐ ; ॐ ॐ , ॐ ॐ न
 ॐ ॐ न प्रस :-

केटी - चरी बस्ने कही छैन डाली

माया हो माथ हेर भइसकियो वन खाली

केटा - बाह्र महना पलाउनी मूल सुकियो

माया हो वनमा बस्ने मृग न कहाँ लुकियो ?

स ि नि ः व त ल ,
 ि प्र ि न रु व ढ
 क प्रे स स न
 ि प्र क ि मे ि प्र ि
 ढ रु प्रस्तुत श्रुि प्र
 स , न ि सक

) सङ्गीतात्मिकता

सङ्गीतात्मिकताको ि ि : स , त
 न स रु ि ि ि श्रि
 विश्राम ि स ः ि इ प्र ि व
 ि ि रु , , हार्मानियम,
 छ -छ , ि ि प्र ि न
 त इ
 क प्रस ि ि ि ः
 ि त्त ि ः
 विश्लेषण त्त ि ि प्रस ि
 . . ष ि
 ि ि त्र सं त ष ि ल ः
 रु इय ि ि : ल
 सम्बन्धित ि ि रु इ ि
 ल सं ष ि ष ि ि
 कार्काद्वारा इ ि क रु
 स ि स ि . . प्र प्रस्तुत

१ स ि ि
) ि स
 ि से ि ि त
 ष ि हिन्दू
 न श्री ष १ ि वे
 स ि , ईश्वरबन्दना ि इ ि विषययात्मक ि
 श्री ष स्तुति हिन्दू ष श्री ष न , १
 स , प्र ते , ि ि क्रि
 ि न स :

अटमीको दिनमा

मथुरापुरीमा

जन्म भयो कृष्णको

- रननन रङ्को

मुरलीको झङ्को

गोल्यानीको कानैमा

ि ि स ि त्र हिन्दु
 ि ष श्री ष ि त्र ि
)
 ि : १ स्तरीय प्रस्तुत १
 १, १, ष , ल , , ि ष रू प्र
 ष ि , तिरि, स त
 ष ि प्र स :

- मुरली न पाए

तीररी बजाए

कृष्णजी न रमार

- रननन रको

बाँसुरीको झको

गोल्यानीको कानैमा

	ष	ष	च	फ	त	प्र	ि
	ष	न	प		ि	प्र	ि , स
निपातहरूको प्र			श्रुि			ग्र	

)

	प्रकारहरूमध्ये	ि	ि	त्र	त	ि
	अनिवायता	न			निधारणमा	
ि	ि	स	इ	न	इ	ि
ि	न	इ	ि			प्र
	ि	प्रस	, सं	ि	िस	सं
					निष्कष	स

क रू न स :-

- अटमीको दिनमा - ६ मात्रा २+२+२ विश्राम
- मथुरापुरीमा - ६ मात्रा २+२+२ विश्राम
- जन्म भयो कृष्णको - ७ मात्रा २+२+३ विश्राम
- नौनी पान चोयो ६ मात्रा
- हाँडी पान फोड्यो ६ मात्रा
- काले कृष्ण मोराले ७ मात्रा

	क	ि	सं	,	त्र	न	, ,
िश्र	ि	ि	ि	न	सं	त्र	न , ,
िश्र	इ		ि	विश्राम	ि	ि	ि प
	दु	ि			ल	ि	ि

म त ी क न त्र
 व द लयपूर्ति ि त्र ि
 त्र त्र त्र ि प्र प्र ि
 ि सं प्र ि सं ि ि प्र
 ि ि नमिलो सं सं प्र ि
 प्र त ि द ि ि ि ि न
 निधारण ि त ढ निपातहरूको प्र ि
 ढ रु प्र त ि न ष्ट ि ि
 रु ि ि न
) , ि न
 रु ि प्रस्तुत ष ि
 ि र ि के ि ष ि
 ि ि , ि न प्र ष्ट
 म श्रुद्ध प्र ि प्र रु स :-

- नजाऊ न गोलयानी
काले कृष्ण आउँछ िक
मोहनी पो लाउँछ िक
- भयो मलाई भारो
लैजाऊ तिम्रो सारो
खै लेऊ मेरो मुरली
- अटमीको दनमा
मथुरा पुरीमा
जन्म भयो कृष्णको

ष ि त्र ख , इ न ल कृष्णबिचका

त प्र उत्पन्न शिक्षति
 नि न त के छ न ष त्रि
 प्र ।

) त्त

त्त ति रु ह
 त्त से ति प्रस्तुत
 प्री स , रु नि प्र ति
 , क , , ति , , ष , , ल स
 । शब्दहरू शि स ष । ,
 ष ल क स ति प्रसङ्गहरू
 विद्यमान ग्र त्त प्र

) स , न

हे त्त स प्र
 क न रु ति न
 ति ति सं , त्र सं त्र क रु
 न ति , ष ति , न
 अन्तराहस्को ति न हे ष । ति , ,
 न रु स रु न । सकिन्छ

:-

- क्या हो तिम्रो चाला
- घर छोडेर आएको
- माटो किन खाएको

न रु स ह

1) सङ्गीतात्मक

सङ्गीतात्मक न स , त क रु
 इ नि नि इ रु स त इ रु
 त नि प्रस्तुत न , , त्र क्र :
 नि सं , , त्र विश्राम सं , ,
 श्रु दु स श्रु रु 1
 प्र त त न

न द्रुतगतिको स ल । ढल्को च लि
 ग इ नि नि प्रस्तुत
 नि ष : प्रस । नि ल् रु नि नि नि
 रु नि ष नि । नि शि , न
 नि श्रीकृष्णको त्रिचित्रण नि ने न
 नि च

.. 1

नि फ नि त्र । रु इ ,
 नि ल । नि त ष गीतहरूमध्ये
 नि त्र सं । नि से नि प्र ते
 प्रस । नि ल नि रु
 प्र ल क ल ने
 नि 'गोखाली ' ब इ क्ष नि
 नि प्रस विभिन्न नि त
 नि । रु नि नि प्रस्तुत रु ष प्रतिनिधि
 नि । ,

1) नि रु

वि स वि वि त्त वि स विहोन
ल नि वि वि वि स वि स वि
स क राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय वि वि
प्रस्तुति क विभिन्न वि वि स प्रस वि वि
वि प्रवृत्तिलाई वि वि
प्र ते, वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि
वि स न :-

- गोखाली भेषेमा
रँदै रँदै गाउँघरलाई सम्झिँदै
बरानो देशेमा

वि श वि वि वि वि वि
म रु वि प्रस वि न वि वि
वि वि वि स रु वि प्रस वि
)

प्रस 'गोखाली' स वि वि वि वि वि
वि स श ब वि प्र स : रँ रँ, न वि वि
वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि
वि न वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि वि
वि प्रस वि वि वि वि वि वि :-

- जन्मथलो छोड्ने मन थएन
साहुको रनले बसने दएन
गोखाली भेषेमा ।
झरि बादल त्यही माथ आसना
बगाउँदैछु रगत र पोसना
गोखाली भेषेमा ।

अन्त्यानुप्रास क र्ति क , , ऋ प्र प्रस्तुत

)

ल र्ति ल्ति र्ति न स - ,
, र्ति , इ र्ति , र्ति
र्ति र्ति र्ति श्र विस्तारलाई ख रु लिन्छौं।
त्र त इख र्ति श्र विस्तारका र्ति
र्ति प्रस र स :-

- गोखाली भेषैमा ३+३=६ मात्रा

रुँदै रुँदै गाउँघरलाई सम्झिँदै ४+५+३ = १२ मात्रा

बरानो देशैमा ३+३ = ६ मात्रा

क स र्ति र्ति त्र , त्र विश्राम
सं त्र , , विश्राममा र्ति र्ति र्ति त्यस्तै
सं र्ति त्र , त्र विश्राम ।
र्ति र्ति इ र्ति सं त्र इ
सं , र्ति त्र च र्ति
त्यस्तै न न

स :-

- मन उडेर पुग्दैछ गाउँमा - ४, ३, ३ = १० मात्रा

कठै भन्ने को छ र यो ठाउँमा - ४, ३, ३ = १० मात्रा

- झरौं बादल, त्यही माथी आसना - ४, ३, ३ = १० मात्रा

बगाउँदै छु रगत र पीसना - ४, ३, ३ = १० मात्रा

न र्ति सं त्र र्ति सङ्ख्या , प्रत्येक
, , र्ति श्र र्ति र्ति मात्रात्मक निमाणमा त्र

क च ी त्र ि स प्रस्तुत ि न ि
 न ' ' मात्रात्मिक च सं न ' ' ि त्र
 त्र च ि त्यस्तै सं न सं ' ' त्र ि
 च ि ' ' क च ी त्र
 ी ि रु द्रु , ६ बिलम्बित ि न
 प्रस्तुत ि ल ख त्रत विश्रामका ि मे ि ि
 स व प्रस्तुत ि त
 ी इ , स ि ि ि न
 ि न

) , ि न

, ि न २ प्रस्तुत 'गोखाली'
 रु रु दि ि रु ि : ,
 व प्रस्तुत ि गोखालीको ि ि
 ि न ि र्हा ी ि क च
 प्रस्तुत ी , ि प्रस्तुत ि न न
 प न त प्रस्तुत स :-

- मन उडेर पुनैछ गाउँमा
कठै भन्नि को छ र यो ठाउँमा
गोखाली भेषैमा ।
- झरौ बादल त्यही माथ आसना
बगाउँदै छु रगत र पीसना
गोखाली भेषैमा ।

ि क्ष न ी
 ी रु ि ि ६ , विदेसिने - स्थित स न न ि
 क्ष ग्रश्र ि प्रक्षरु ि ग्र ि

न न न ि फ ी ी न
न प्राप्ति न न ि

) त्त

रु ट ख त्त त्त न
ि श लोकाविश्वास, चिन्तन- , - , , व
ी ी इ ि प्रस्तुत 'गोखाली ' त्त रु
ी ी ब स -रें रें , न ि , , ति क , ि ि प्र
ि न स्थिति, म ि
त्त ी ी प्रस्तुत

) स , न

स , न द न ि तत्त्वाभिन्न स
ि दै त्त प्रस्तुत 'गोखाली ' स न प्र
प्र प्रस्तुत स :-

- गोखाली भेषमा

रें रें गाउँघरलाई सम्झिँदै

बरानो देशैमा

ि द्ध स न ि : : न

स म्द स ि मे

स न सङ्ख्या म न

न स रु प्रस्तुत :-

- बरछ वयारे यो जिन्दगानी

राइफलको राखेर सरानी

- जन्मथलो छोड्ने मन थएन

साहुको रनले बसने दएन

न स म्द्धि न द न
नि न नि न अन्त्यानुप्रासको प्र

) सङ्गीतात्मक

द्वि इ रु इ त ते न नि
इ न वे अभिव्यक्ति हि इ न त नि न
स त क रु लि इ न र प्रस
स न मात्राहरुलाई श मात्रात्मक विश्राममा स
नि मे प्रस स श्रुति स
इ ह क्ष रु नि द्वि
नि नि नि मिलने त त नि
स श प्रस सङ्गीतात्मक

रु प्रस 'गोखाली'
नि नि नि नि नि स न ड रु नि नि नि
१स रु प्रस न १
ल प्रस १ रु ग्र

.. इ
नि नि नि त ष नि ल इ नि नि
नि स त नि नि नि नि स न
नि प्र प्रस इ नि ल ण १
श्रि इ नि नि परिस्थितको नि
प्र सर्वात्कृष्ट क बिक्रीमाफत त नि ल
प्र स ड नि
नि नि क प्र नि ल रु नि

ि रु ि । , ि , पवित्रा रु क ल
 ि इ ि ि इ रु ल
 ि
) ि स
 ि स क ि क्ष
 न ि श ि न प्रस इ ि
 द प । श्रि इ
 न म नै ि स
 ि :-

- घटना हो पचास साल जेठ तन गतेको
 दासढुङ्गा भन्ने ठाउँमा जिप खसेको।

ि ि , न , ि
 ि ि ि रु म नै च ि स इ
 ि ल ल ख र्ग इ घटनुअघि । न
 ि । , रु ि च स ,
 प्र ि क्ष से ि स ि ि ि रु प्रक्रि ।
 ि ढु न । , स प्र ि स ल
 ट ि ल न त प्रस्तुति क्र :
 ि प । श्रि त रु ि
 , कम्युनिस्टहरूको त क्ष उत्तरदायित्व बिहोन
 स स विभिन्न ि वस्तुहरूको मेश भेटिएपछि इ
 श्रद्धाञ्जली ि म दृष रु प्रस्तुति ि
 ले ि पङ्क्तिहरूले इ :-

- जिप पर्यो त्रिशूला मा डाइभर बगरमा थ छ
 त्रिशूला र सूय मात्र देखने साक्षी छ।

- श्रद्धाजली ।दन भनी रङ्गशाला गएका
देश ।वदेशका नेता पान जन्मा भएका
- अनेक लेखी पत्रिकाले गन थाले चटक
एकै ।दनमा छान थाले दुई दुईपटक
- मानसको ओङ्गरो ।थयो पाहल्यै पशुपतिमा
जुलुस फेर आघ बढ्यो आपनै गतमा
- कोहीको मन भागवतमा कोहीको मन गीतामा
भण्डारी र आश्रितलाई राखे ।चतामा

प्रस ' इ ' इ से ि क्र प्रकृति
ि प्र रु ि रु ि ि ि
स , , सन्त्रास, न त स स ि स रु ि विद्यमान

)

प्रस ' इ ' । स्तरीय ि ि
श्रुि च ब रु ल , , ,
, , ल स । । । ब रु प्र
न ि स , , ल ल , , इ ,
न , हुस स टुक्काहरूको प्र प्र स ि टि
ि त न रु प्र क ि स
प्र त रु प्रकृति थ म ि स :-

- सनसम्म रोयो आकाश धती भर ।हलो छ।
त्यसैले त कार्यक्रम आल ।ढलो छ।
- कुरुर भुब छ स्याउँ स्याउँ गद हतयारा हो भनेर
साँडे ।हँडे छ धसमस ।गौरजा भनेर

ि , ।, त प्र ि थ ब प्र
ग्र , म प्र

)

त ि त ल
निधारणमा त्रत ि ि प्रस्तुतिलाई ि न
त्रत सङ्ख्या ि ि ि ि स ि ि
ि न क प्रस इ ि ि ि ि
निधारण ि स :-

- मदन कुमार भण्डारीले भन्ने गथ जेहले न ४+४+४+३ = १५ मात्रा

राजनीतमा थकाई भन्ने हुन कहेले न ४+४+२+३ = १३ मात्रा

- बालुवा र भुसको थुप्रो रहस्यको गाठो छ ४+४+४+३

जिप खसदा न डाइभरको हातमा साँचो छ ४+४+२+३

- रङ्गशाला खचाखच एक छन सुख पाएन ४+४+४+३

तन दन बदा तन घण्टा झै पान लाएन ४+४+२+३

प्रस न रु इके न
ि न न ष ि त्र , , ,
विश्राममा ि स त्र प्र , , ,
विश्राममा ि त्र निधारण ख रु न च थ रु
न च क त्र ि
क त्रत इख व त्र ि
न

प्रस्तुत , , त्र ख रु ि
च त रु त्र त्र ि त्रत सङ्ख्या ि ि
त्यस्तै ि ि , ि , ि ि , ि , च त्रत
ि ि त्रत निधारणमा प्रस्तुत ि त्र
ि शब्दहरू ि ि त्रि ि
ि रु दु , ष बिलम्बित ष प्रस्तुत ष

शिशु कि कि कि प्रसि
 कि कि कि कि इ इ कि न
) , कि न
 , कि न कि त्त , कि न शिशु रु
 न ह क्ष न कि से ष क्ष न
 ह से ष क्ष कि कि प्रसि न
 न रु कि कि
 प्रस्तुत ' इ ' क्ष रु , कु , द्र , स
 रु मेश्र न त रु , स , , ,
 ट । कि रु स :

- कोही रु छन हुक्क हुक्क कोही शंख उठाउँछन
 आँखाबाट अश्रुधारा मूल फुटाउँछन्।

त्यस्तै बु, कि कि कि , प्रदशन स कि कि
 स :

- जिन्दावादको नारा लिए केही ठुलो स्वरमा
 डिल्लीबजार मैतीदेवी बानेश्वरमा
 भन्न थाले यो हत्याको बदला चाहँने छैन
 देशका लागि चाहए जात रगत दने छैन

, स ग विस्मय , कि कि इ - स द्र
 , त्र , इ स कि प्रस्तुत ल ख प्र स :-

- बालुवा र भुसको थुप्रो रहस्यको गाँठो छ
 जिप खसदा न डाइभरको हातमा साँचो छ
 पुलससँग झडप भयो वीर अस्पताल अगाडि
 ढुङ्गा मुढा गन थाले त्यस पछाडि
 कोही हँड्छन तसतस कोही फोटो खचेर

कोही रुखन घोटोपर आँखा मघेर

- टयर बाँसको परा छुट्छ गोलो, उसै पड्कन्छ

के के हुन्छ कसो हुन्छ मुटु धड्कन्छ।

प्रस्तुत विविध रु शि श्र फि क्ष
फि त थ फि न , प्रतिकूल क्ष प्री क्ष
त्रि त वि क्ष रु फि त थ ल
फि स फि त प्रस्तुत ' इ ' न
) ल
प्रस्तुत ' इ ' फि से फि फि
फि फि ल त फि फि फि
ढ इ फि फि प्रस्तुत
प्रस्तुत फि प्रस्तुत क्ष रु
। । ढ , फि क , , फि , , स
प्र विश्वासमा मृत्युसंस्कारमा ढ , ढ प्र इ फि
प्रस्तुत फि तिनु, स प्र इ
न रु ख क्ष निरक्षर त के
रु इ प्रस्तुत ल दि
) स , न
स , न श न अनिवाय
त्रि स टे त्रि प्रस्तुत ' इ '
स प्र न रु त्रै इ
ईतवृत्तान्त फि प्रस्तुत ' इ ' फि ल न
फि फि न । न फि अन्तराहस्यको
न रु फि स :-

- आतङ्क र तोडफोडले देशै तहस नहस
कम्युनिस्ट र काग्रेसको चलयो बहस
- बाबु भन्ने छन गरै, छाडिस आफ्नो मनमा लएको
आमा भन्ने छन सफल भयो जन्म दएको

नि न म्द्व नि न द
न क्षरु नि न रुन्त् प्र क

) सङ्गीतात्मक

इ न द्दि इ द उत्पन्न त
द्वि व्यवस्थालाई इ नि नि द्दि त स त्र , क्ष
ब रु स इ नि इ व्यवस्थित प्र
नि रु क द्दि ह इ रु नि न त
नि ह इ रु नि न प्रस्तुत नि इ रु न
श मात्रात्मक विश्राममा द्द स निकालिएको रु
। , छ -छ नि प्र नि त त्ति छ
, इ नि नि

..

नि । क्षेत्रका ल ख ट के त । रु
इ , क्ष नि । नि त्र प्रस्तुत
, लोकगीतियात्राको सं न्त्ति नि . . . म
निः प्र नि । । नि त्र . नि
रु स नि रु

) नि स

। रु विभिन्न नि विभिन्न न नि

आहैं	एकतले छाप्रो	देउसी रे
	भएछ महल	देउसी रे
	बढदै गएछ	देउसी रे
	चहल पहल	देउसी रे
	छोरौं लाई पान	देउसी रे
	सरथाको जी. एम.	देउसी रे
	आपनै हातमा	देउसी रे
	नीति र नियम	देउसी रे
आहैं	दस वर्ष मै	देउसी रे
	सम्पन्न भयो	देउसी रे
	प्रजातन्त्र चाँहँ	देउसी रे
	दुबलाउँदै गयो	देउसी रे
आहैं	देवी र देउता	देउसी रे
	तेत्तीस कोट	देउसी रे
	बन्ति चढाउँछु	देउसी रे
	कोट र कोट	देउसी रे
	यी सबैलाई	देउसी रे
	सत् बुद्धि देऊ	देउसी रे
	हामी सबैको	देउसी रे
	यो बन्ती लेउ	देउसी रे
आहैं	हनुमान ढोकाको	देउसी रे
	खोरैमा पुनु	देउसी रे
	चरा मुसाले	देउसी रे
	तमीलाई ठुनु	देउसी रे
	झण्ट भनेर	देउसी रे

सबैले चन्नु

देउसी रे

ग्र ी स रु ि ी ी ी
स , ि स , विलासिता, क्रं ि विषयवस्तु
दि न ि ि
ष्ट , ि ी
ि ि

)

प्रस्तुत ' स्तरीय ी ि ी ी ि रु
ि ल , पाल्पातिर ि ी स शब्दहरूको ि प्र
स ी, स , ी, ी, इ , ी, ि , ी, , , ,
स , ि ब रु प्र ि ी ी ि क्षेत्रमा प्र ि
ब मन प्र ि क्षण , खे , न्त्री,
प्रजातन्त्र, , , इ , ि प्र
दि त , , , , - , - , -
, स प्र क ब ल प्र ी
क रु ि , ि , फ ह न न , ,
ि ी, ि ह , इ स , ल ि प्र ग्र प्रस्तुत
, म क

)

त न प्रस्तुत ' ल ि न स
न न ह त
ि न से स ि ह न
न न ि ' स ब न

न स :-

आहैं भन भन भाइ हो देउसी रे

आहैं स्वर मलाइ कन देउसी रे

आहैं उकाली चढदै देउसी रे

आहैं लोटदै पट्टदै देउसी रे

आहैं देउसी गाउँदै देउसी रे

आहैं नचरो लाउँदै देउसी रे

निधारणमा

स

न

त्र त ङ ि इख विश्राम ि ि न प्रस्तुत स :-

२ ३ २ ३

आहैं सुन र चाँदी देउसी रे

आहैं पाथीले भन देउसी रे

आहैं हरा र मोती देउसी रे

आहैं बबरो झन देउसी रे

त्र

त्र

उच्चारणपाछि विश्राम

ि न त्र ङ ि च च ि त्र

च विश्राम ि न न त्र ,

विश्रामको ि न प्र : विश्राम ि स प्र ि

ि क्ष सङ्ख्या ि ि त्र द

ि लयपूर्ति ि ि ङ न ि , ,

ि , च , ङ कि ि ढल्कोढल्को

च मिलने ि

ि ि न

) , ि न

, ि न श त्त न ि न

क स न व प्रस्तुत , , ,
 न मे श्रं ह म ने ि प्रस्तुत ि
 अष्टयारा ट , ट ि : रु , न
 न । । त्रि ल त्यसर्पाछि
 व्यङ्ग्य, ि , कं स ब द्ररु ि व ।
 इ भार्वात्मश्रणता
 ि क्ष ि व स , म ते
 । प्र , प्रा रु उत्तरदायित्व स ि क्ष
 प्रस्तुत भ्रष्ट रु इ न , ि ि ;
 न भ्र ि : न न प्रस्तुत ' ,
 ि

) त्त

रु इ त्त त्त
 लोकविश्वास, - , व लोकबोलीचालोका ब रु प्र प्र ि दिन्छौ।
 प्रस्तुत ' म ि ।, ि श ,
 प्रस रु ि ि - ि न
 ि ि : न ि श प्र स :-

आहैं देवी र देउता देउसी रे
 आहैं तेतीसै कोट देउसी रे
 आहैं यी सबैलाई देउसी रे
 आहैं सदबुद्धि देऊ देउसी रे
 आहैं हामी सबैको देउसी रे
 आहैं यो बन्ती लेऊ देउसी रे

, शि क्ष त्यस्तै ।, ट्, ।,ि , , ,
 , ,ि ,ि , प्रे स लोकबोलीचालीका शब्दहरूको ि प्र स प्र
 । , । रु पुसुङ्गे
 ग ि ड् । ल स ि अ प्रस्तुत
 त्त विदियमान
)स न
 न ि त्त स ट् त्त प्रस्तुत ' ,
 ि तत्त्वको प्र ब स रु प्र
 ि स न ि न स त् ि
 ि ि स प्र ष्टि
 न , त्र त् ि श्र ऋ त्र न
 प्र न प्र ि । न प्र अन्तराहरूको
 प्र ि प्र ि प्र स :-

- आहैं ओराली झद देउसी रे
- आहैं जंघार तद देउसी रे
- आहैं कुकुर भुकाई देउसी रे
- आहैं घाँटो सुकाई देउसी रे

प्रस्तुत , ; , स न ि प्र ि प्र
 ि न रु ऋ द्ढ ि रु
 ब न रु प्र श्रु
 त ल ि अ स , न ि प्र

) सङ्गीतात्मक

इ न स , त् क रु इ न ि इ

रु स ह इ रु त ि न ि
 स प्र प्रस्तुत त्यस्तै रु , । रु ि
 प्र इ न ख ि इ च
 ि त क्ष ि क्ष इ प्र
 प्रस्तुत क्ष न
 क प्रस्तुत ि तत्त्वगत प्र न ि न
 । न प्रस्तुत । ि ि ट
 क्ष

.. इ =

। क्षेत्रमा ि ल ख ब इ , ब
 ि , स क्ष रु ि फ ि त्र
 ि ल रु प्र ि ि त्र सं न्त
 चर्चित । स क त । रु इ इ : ल
 भित्रको ल रु प्र ि ल
 ि त ि : ि । ि
 ि न नफकिन्जेल महिलाहरूले ि म त इ रु
 त प्रस्तुत स महिलाहरूको त्र म ि .
 प्र प्रस्तुत स ि , गुरुङ्ग,
 महिलाहरूको ि

) ि स

विभिन्न ि स ि स रु , ि ,
 ि , संस्कारिक ि ि क प्र इ : स
 विभिन्न स इ ि स क न रु
 ि ि ि निम्ति ि रु न ि

1. प्रस्थान तः महिलाहरूको त्र प्रप
 न न रु 1। नफाकन्जेलसम्म महिलाहरूले निमित्त च
 1 रु स 1 रु 1 1 झिल्ले
 () रु प्रस्तुत 1। : म श्रृङ्खला रु त 1 गाइन्छन्। प्रस्तुत
 इ = ' 1 त 1 1 रु प्र
 1क्ष 1 1 स नत्र झिल्ले से 1 1 प्रतीकात्मक रु ३
 रु 1 न स :-

हा इयाइँ पा-यो मलाई कोट, पाइन्ट, टाई, कमेज, चस्मा, टोपीलाको

हा इयाइँ पा-यो मलाई हजोसम्म खाली ओठ आजै जुँगा आको

हा हा. इयाइँ पा-यो मलाई रतौलीको झिल्लेले इयाइँ पा-यो

इ = , स प्र रु 1
 ३ म श्रृङ्खला क प्र 1 1
)

प्रस्तुत त 1 इ = ' स्तरीय 1 प्र क
 1 ल शब्दहरू प्र स : श्री
 इ प्र त रु थ ट क ढ
 न , , स ख व रु रु 1
 न न न प्र 1 स :

- हा हा इयाइँ पा-यो मलाई कोट, पाइन्ट, टाई, कमेज, चस्मा, टोपी लाको

हा हा इयाइँ पा-यो मलाई हजोसम्म खाली ओठ आजै जुँगा आको

इयाइँ पा-यो मलाई रतौलीको झिल्लेले इयाइँ पा-यो।

- हा हा इयाइँ पा-यो मलाई तरनी छ। क बुढो भनी हेछे मुढो तनकाई

हा हा इसाराले कुरा गछे आँखा सनकाई सनकाई

इयाइँ पा-यो मलाई रतौलीको झिल्लेले इयाइँ पा-यो

1 प्र क इ 1 प्र 1 प्रस्तुत म ३

प्र

)

त ि त ख
ि ी न ,

निधारणमा ि त्र क्ष त्रत सङ्ख्या, ि श्र स
ि ख न , स प्र न स ि

निधारणमा ि ि न प्रस्तुत इ ं त ी

प्रक्रिया ी स :

हा हा - इयाई पा-यो मलाई रतयौलीको झल्केले इयाई पा-यो

२ - ३, ३, ४, ३, ३ = १८ मात्रा

इयाई पा-यो मलाई - ३+३=६ मात्रा

बल तल वष दनमा बुढो जन्ती गाको ४+४+४+२ = १४

इयाई पा-यो मलाई ३+३ = ६ मात्रा

मौका छोपी रतयौलीमा नाचौ भनी आको ४+४+४+२ = १४ मात्रा

प्रस्तुत ि न स प्र त्र

रु प्र स रु इ ं त ी

ि ल इ ं न क रु प्र त्र त्र

रु त्र ि श्र , , , , विश्राम ि , , , , विश्राममा

विश्राम ि न ि म ं ि ि

ि रु दु ि ि ि ष

स प्र इ मात्रात्मक च च ि

न न न रु

च ' - ' स इ ं ' म ि ष प्र

प्र ी न प्र श :स म ं

न ि ल ल , त्र प्र , , ,

त्रत विश्राममा न वि वि वि न वि द
द वि उच्चारित ग्र प्रस्तुत त । दु
द वि श्र

) , वि न

, वि न श ग्र प्रस्तुत इ न त ।

प्रे । वि हँस्यौली, ट । प्र वि । श्रृंगार

प्र स :

- मलाई तरुनी छोक बुढो भनी हेछे मुटो तनकाई

इसाराले कुरा गछे आँखा सनकाई सनकाई

रु । , न , , न न वि

क्ष ग्र वि श्रृङ्गि

वि क्ष न रु अपत्यक्ष रु । स्वतन्त्रताको

न स :-

- बल्ल त तल्ल वष ।दनमा बुढो जन्ती गाको

मौका छोपी रतयौलीमा नाचौ भनी आको

प्रस्तुत न स ष न । । रु रु ।

स्वतन्त्र स , ल , द वि श्री प ग्र प्रे -

प्र वि प्र प्र

) त्त

त्त न लोकविश्वास, - , ।- । वि म ने

क्ष प्र न वि न प्रस्तुत त । म न

त । न । स वि क्ष प्र

ब ल ल , , न , , , रु , ।, न वि ।

। । ब प्र वि रु वि वि लि

रु प्रस्तुत ि ी स ी, ट ी प्र इ
प्र ग्र प्रस्तुत तत्त्वहरू विद्यमान

) स , न

न ि रु न स ट
रु न प्रस्तुत त ी 'इ ं' ि क्ष ि
स रु स स :-

'इयाँ पा-यो मलाई र यौलीको झलेकेले इयाँ पा-यो

स न ि रु ं दु ि न ि क्ष
न स ग्र इ ं
स प्र ि न ि
न रु रु न प्र प्रत्येक
ि लि ल रु द्ध अन्तराहस्ये ि
स :-

दुलाहाको आमा रै छन् साथै ठूलो मनको

ददी बौहनी, भाउजूसँग नाच्छ फडको फडको

न ट ि न न ट
स ि ि न न
रु ' न ड स न प्र ि प्र
स ं ' ' रु ि प्रस्तुत ि ग्र
स , न ि प्रस्तुत ि

) सङ्गीतात्मक

स , त क इ न स न ि
इ प्र टि इ रु द उत्पन्न न
बे ि ट के न ि इ प्रस्तुत स , न ि

1 विश्राम विस्तारको ि न द स दु
 ि श्र स क्ष - श्रु ि ि
 स प्र हे स रु
 रु ने ि ि प्र त
 प्र त्र ि ड झिल्लकेसँगै ि रु त
 न ग इ ि ि
 ि ष : प्रस्तुत त ी इ ि ल ि
 विश्लेषण व ि : ि ि महिलाहरूको
 स दृष्टान्त प्रकारन्तरमा त ी
 ि ि प्रस्तुत न

. निष्कर्ष

1 क्षेत्रमा ि ल ख ि ि
 क्ष ी क्ष प्र -प्र ि ि ि रु
 1 रु ि ल रु ि: प्र ि म
 ि ि न ि ि ल ि फ स ी
 प्र ि ि ल रु ि ि ि प्र
 ल तत्पश्चात म ि ि ल रुरेकर्डिड
 प्र म ि न ि प्रवृत्तियुक्त सङ्ख्यात्मक
 त ि रु त फ ि त्र ि न व
 प्रवृत्तिहरूका ि ि त्र ि ि ी ि
 ि प्र प्री अभ्यासिक रु प्र ि
 ि म ि ि ि ि ि
 ि ी ि ल म ि ल रुप्र ि
 ि त्र सं रु ि ि म

ि ि स ि ि , इख त त प्र , ि न
 सक्रियतामा ि . . . ि ि . . .
 ि ल म ि ल प्र निस्क्रिय सं
 रु ि . . . रु ि ि . . . ि , ि
 ल म म ि ल प्र
 फ सैद्धान्तिक क्ष न ष ि , ि , ि , त्त ,
 प्र फ ि ि न विद्वानहरूले द्व ने क्ष ष ।
 क्ष ि श ि ि
 ल रु ि ि ि सिद्धान्तको ि । प्राज्ञिक
 ज ष परिच्छेदको ख उद्देश्य म त्र
 ल रु प्र ि ि ि न ि , प्र , ,
 स न प्र , चांचित त ि एल्बर्माभित्रका
 रु ि न भिन्न ि ि न प्रतिनिधि रु त्ते
 ि श ष परिच्छेदको ि : प्रतिनिधि
 रु ि ि , , , , ि , ष ि , , । ,
 ' इ , ' ' इ न ' स रु ि श ष ि
 ग ि ि ल रु ि ।, ि त्र ि , प्र ते ि ।
 प्रतिनिधि रु त्त ि श परिच्छेदको -
 ि न ि न द्व ने क्ष । ि
 परिच्छेदमा ि : ि क्ष ष

। ि च

निष्कष

। न ि . . ल ि ि
। । । । ि ि ि ि
न ल ल ि . ि . . । न स
न स ल - , ि । रु ष स , ल ,
ह , ख , । ि
। ि व प्र स व ि ि ि ि
। स ष ष ल ल ि . ि . .
. ि . . । क्ष ष ष ि ल ल ि
स . . त । ि च ि क्ष प्राप्त . . ष
ः ि ि ि क्र ि व ,
दि । ि क्ष , ि । इ रु विविध
रु दि ि : ि . . ि ि क्ष
त ष ि प्र ि स
। । दायित्वमा ि प्र ।
इ रु प्रसिद्धि ि स
। ि ि . . ि स परीक्षा त
। रु ि . . ि ि ि ष ि

फ स प्र ि ी ः व
 ि रु म ि न
 ी , इ ि
 त्यस्तै प्र प्र ि तै ि . . ि
 क्र त उ रु प्र ि ि प्रतिभा ,
 , फ फ , ी, प्रश त , उ न स कार्यक्रमहरु
 त उ क्र त उ ब ि
 ि . . ि उ क्र त
 प्रप ि ल . रु ि स ी
 स . इ ः , लोकमञ्जरी स क्र त उ
 ि व ि ि क्र त उ
 ि : ी क्ष प्र -प्र ३
 ि ि क्ष ि ल ि
 न रु ी ी न
 ि ि म ि रु ि . . ल ि
 . ि . . ल ी ी त्रै ी
 न त्यस्तै सं ि ि . . ञ्ज . ि .
 ी ि ि स दै प्रे ि रु
 ि ी न ख ी ी न ि ल
 म तै ि फ स ि
 कान्छी श्री ि ी ी
 - ि ि स ि ि ि ि इ
 ि - त स दिदीहरुको
 ि फ प्र ब स रु ि फ ि
 ी

न । ख । । प्रत्यक्ष ।
 सङ्गनता । स इ व । महत्त्वपूर्ण क्ष
 सांस्कृतिक परिषद् । द क्ष, सांस्कृतिक स उ
 स , सांस्कृतिक प्र । म क्ष केन्द्र । ,
 पश्चिमाञ्चल । उ स , . . . ब्र स क न स ,
 स्पोर्ट्स ल । स , इन्टरनेशनल स न न स ,
 स , । स ल । सम्पक स म ।
 विभिन्न ष्ट्रे अन्तराष्ट्रि स । । त ।
 । क्षेत्रमा वरिष्ठ रु । ।
 क्षेत्रमा वरिष्ठ रु । । । सिलसिलाले
 स । ल भ क्र । श
 प्र , , , स । , , ल , प ,
 फ्रन , इ , , श्री इ , , से , म स ल ख
 रु भ । परिचामा ।
 ह त ल इ विभिन्न । स
 स , स , प्र , , ज , न अभिनन्दनहरु प्रप
 त्र द । ज व । . .
 प्र । म । क । की म
 () प्रप
 ख हृष ष । । । त्यस्तो । । ल दालिड
 . । . । । । । । ।
 म । त । । । ल ।
 । रु , इ त , सांस्कृतिक क्ष ,
 । भ्रमणप्रति रुचि स ख । । , ,
 परिस्थिति रु देखिन्छन्।सध ही । ल । न

त्र ल स वि विभिन्न प्र वि , विविध संस्कृति,
 , वि वि प्रि ख प्रे सं
 , स वि न वि , वि , वि
 वि , , , चुटकाहरूले वि प्र : वि
 वि , ग्र , गन्धव स
 वरिष्ठ ब स महत्त्व वि
 क ले वि रु फ क्र रु वि वि फ
 व्यक्तित्वको वि वि ल ख , वि , वि ,
 वि ही वि इ प्र वि , न ,
 क वि वि प्र न देखिन्छन्। यसरी रु ह
 व्यक्तित्वले सम्पन्न वि न वि रु द्र, ल , वि वि वि ते
 व सांस्कृतिक प्रे , वि प्रे राष्ट्रप्रेमको वि द त
 न छे वि वि वि वि , हिन्दी इग्रे मं ज
 वि . . वि वि वि श्री वि मिडिल स वि वि ल
 शिक्षक वि वि . . वि म वि वि विज्ञान
 क ब स म न वि वि . .
 वि क्षि त सर्वाच्च स न वि वि
 ब कमचारीमा स रु प्र वि - वि
 वि वि व स वि वि
 स वि वि वि : सांस्कृतिक व के त वि स वि
 न क्र , प्रत्येक हरितालिका वि वि वि
 बहिनीहरूका वि वि क्र , , ,
 वि रु ल ख रु त रु प
 त म वि से वि वि वि

व्यक्तित्वका ले वि विविध रु वि वि वि
त न ख वि वि वि
प्रतिभाले क वि वि इ , क्ष स
वि वि क्ष प्र प्र वि ह त
ल इ वि स वि सांस्कृतिक क्र
वि , , ,
झुन्डिन्थो। ढ प्रि फ च
के ह विश्वासले वि वि क्षेत्रको न
वि ष्ट्र वि वि क्षेत्रको ट . .
म् वि च वि क्ष वि प्रप क्षेत्र वि
ज सिलसिलामा वि . . ल वि स परीक्षा त
स परीक्षा त तत्पश्चात वि म वि वि
न क्र वि . . वि फ स
प्र वि क्र उ त रु
वि वि . . प्र वि फ प्रतिभा
वि
वि रु वि . . वि वि म वि
प्र वि वि वि वि . . वि
वि वि ल प्र ल वि क प्र
श वि वि म वि क वि त वि वि
वि म वि त्र वि न ह म
वि वि वि ल रु वि वि चचित वि ल ह . वि
वि ; ' ; ' वि ; ' ; ' ; ' इ ; '
; ' इ ; ' ; ' वि , ल ख

ि म ि त्र ि ल ि ि
 त्र ि प्र , क्ष , ि , इख त त , क्रि
 निस्क्रिय, प्र ते ि ि त्र ि ि ि
 ि . . ि रु ि ि ि मे ि
 प्र न ि . . म ि ल रु ि ि त्र
 प्र ि त्र ि ि . . ि ि , ि ि . . ि
 ि म ि ल प्र ि
 ि ल प्र प्र ि ि ि
 ि स ि : क्ष ि रु
 ि ि क्षेत्रमा स ि
 स रु ि . . ि ि . . म ि
 ि . . ि ल प्र ि ि त्र स
 रु ि ल रूप
 , , ि , , इ , , म ि , ि ,
 , स ि ल रु चचित न ि ल रु
 ि ि , प्र ि क समसामयिकताप्रति , इख त त क्ष
 उत्कषता ि प्र ते हे , क - प्र
 ि क बिक्रीमाफत म प्रप ि
 ि . . ि ि त्र स न
 रु ि म ि ल रूप
 'इ न' (), ि ल त ष ि ि
 शिथिलताको ि ि प्रवृत्तिलाई त ि त ि स
 ि ि स ि त्र ि प्र ते
 इख त त दृ षे ि न ि

रु श डि चचित रु
 ि न
 ि ि ि , ि ि , क , ष , उ ि
 प्र , - म प्र ि प्र तै रु त ।
 ि रु ।

. प्राप्ति

ल ल ि ि । न स ि . . . ल
 ि न ि । क्षेत्रमा ि ि स ि
 ि हुरुक्क ि ि । क्षेत्रमा ष्टे प्र ि रु प्रसद्धि
 ि स ि प्र ि कमचारिका रु
 ि प ि ि कि म थ ।
 त ि ि ि त्र ि रु ि ि
 ि न ल रु ि
 ि ल रु प्र ि क \ ि
 ल रु \ प्रत्यक्ष ि ि ि
 रु सङ्ख्या म ि । न्ने
 ि , . . . ल ि सभिस, स . स उ क्षेत्रमा क्र त
 उ त । क्ष प्र -प्र ल
 रु स ि । त ि ह त
 ि । क्ष निष्कष ि ।
 । क्ष , प्र -प्र त त ष्टे ,
 अन्तराष्ट्रिय म । द्र ।
 ि म ि स क्षेत्रीय स ि से ि
 स । ि ल । क्ष प्र -प्र ि प्र ह

त १ अन्तराष्ट्रिय स ११ १
 १ क्षेत्रमा ६ रु १ प्र रु स १
 १ प्र रु ३ ६ १ त्रि १
 रु १ त्रि १ १ सांस्कारिक त्र
 रु १ रु न स १ ल
 त्र मिलने ब्राह्मण-क्षेत्र स न विडम्बनापूण न
 दि १ स स लिखित साहित्यको पृष्ठभूमि ति साहित्यको
 प्र १ प्रस रु १ १ ह त १
 क्षेत्रमा ऐतिहासिक रु प्र १
 प्रतिभाले फ सामाथ्य प्रप लि स १
 दृष्टान्त व १ क्ष ६
 विश्लेषण निम्ति १ प्र स १ व १ १
 १ १ स त्र १ ख स लिखित सिजनशील १
 ल रु ल ६ रूपा प्रश्नहरू
 ६ रु १ १ १
 रु १ स रु त न स्थिति ६ क्र
 प्राज्ञिक प्रयासहरूलाई १ १ एल्बमहरूले १ १ ६ प्रप १
 १ १ १ न

सन्दभग्रन्थ

, नि (), शि , िः प्र
ि, (), ि ि , िः ः
..... (), ि, िः ः
..... (), िः िः ः
..... (), , िः ः
..... (), ि : िः ः

..... (), इ , िः ः
..... (), , िः ः
..... (), इ = , िः ः
..... () इ ि, (ि स), िः
इ प्रि ष
ि ि, न्द्र (), साहित्यको , िः प्र
..... (), ष ि ि, िः .प्र.प्र.
..... ि (), ि साहित्यको ि , िः
ठ क्र
ि न्द्र, त्रि.ि.ि .
न , ि क (), मं सांस्कृतिक ि , िः स
ि, ष प्र (), ि , िः ि प्र
ि, (), (ष , , ष),

1, खगेन्द्र प्रसाद () । लोकसाहित्यको रु , ।
: प्र ,
, ष न (), (स .), । ढ , । :
. .प्र.प्र.
न , । (), । त्रि , । : क
, खगेन्द्रप्रसाद () त्रि , (स स .), । :
प्र
..... (), विज्ञान
त्रि , । :
दि । स प
ग्र :
, न <http://www.ekantipur.com/np/2068/8/6/full-story/338689.html>
, त्र
http://www.egorkhapatra.org.np/gopa.detail.php?article_id=55197&cat_id=22
, ल न <http://www.gulminews.com/>
, नयाँपत्रिका <http://www.nayapatrika.com/purano/files.php?file=</url>>
, प ।
http://www.ekantipur.com/saptahik/category.php?id=63&iss_id=109